

EXCM. SR. D. ANTONI LOPEZ Y LOPEZ

Muntat de tos navilis en l' ala benehida
busquí de les Hespérides los tarongers en flor:
mes ¡ay! ja son despulles
de l' ona que ha tants segles se n' es ensenyorida,
y sols puch oferirte, si 't plauhen, eixes fulles
de ses taronges d' or.

JASCINTO VERDAGUER, PBRE.

Vapor transatlántich *Ciutat Comtal*, 18 novembre 1876.

L' ATLÁNTIDA

PRÓLECH

Ella era poblada y floreixent, governada per reys poderosos que s' apoderaren de Libia fins á Egipte y de Europa fins á Tirrenia... Mes sobrevingueren grans temporals y terratrèmols, y en l' espay d' una nit l' Atlántida fou enfonzada.

PLATÓ

Rellegir en un dels magnífichs diálechs de Plató que Soló anava á cantar lo gran fet geològich del enfonzament de l' Atlántida quan la mort per malaventura nostra gelá ses inspiracions abans de náixer, los colors de la vergonya me surten á la cara y'm sento caure de les mans mon petit llibre, convensut de que sols á la escalfor del sol de Grecia podia escriures, vora les mateixes antigues fonts de la tradició que les ruines dels pobles, l' oblit y 'l descrehiment han estroncades. Ara, al tráurel' á llum, veig ab racansa quan sumtuós edifici hauria sortit d' aqueixes hermoses pedres, si haguessen caygut en una ma de mestre, y que hi hauría terra de sòbres per aixecarhi un roure en l' endret ahont he

plantat aqueix reboll, que encara que reboll com es, anyívol y mal arrelat, me costa més que si l' hagués regat ab sanch de les venes.

Era en les primeres volades de ma joventut, y per lo tant més perdonable, quan poch satisfet de mes cansons y corrandes gosí posar les mans en aqueixa obra, arraconat com vivia en un mas de la plana de Vich, sens haver vist mes terra de la que s' ovira desde un marlet de les serralades que l' enrotllan y coneixent la mar com si sols l' hagués vista pintada. Mes aixó y mon poch seny me posaren la ploma á les mans; altrament may m' hi hauria arriscat. Mon apartament dels grans centres y ma falta d' experiència literaria, y més que res, l' espectacle sempre nou de la naturalesa que ab les coses més petites dona imatge de les coses més grans, me feren pendre 'l vol á la bona de Deu, sens adonarme del poch dalit de mes ales. Les antigues cròniques de Catalunya y d' Espanya de que m' agradava escartejar sobre tot, les primeres fulles, m' ompliren la fantasia d' aquells fets que de tant llunyers y embolcallats ab la calitja dels temps primitius l' historia va oblidant y perdentne 'l compte, y en una obra ascética de Nieremberg llegí per primera vegada, entre 'ls grans cástichs ab que Deu ha flagel-lat la terra, l' enfonzament de la que tants sabis botánichs y geólechs veuhen jayent al fons de la conca del Atlántich. A l' ombra de sos tarongers, ¡que enciseres me semblaren les Hespèrides, amor de l' antiga Grecia, que feren sospirar tan dolsament les lires de sos poetes! Que esgarrifós lo Pyreneu entre les flames, però que tentadores y belles les ones d' or y plata que de ses foses entranyes rodolaren! Que gran Hércules allargant ab lo sepulcre de Pyrene la cordillera á que ha dat nom, batent á colps de clava los gegants de la Crau en la Provença, atuhint á Gerió y al libich Antheu, esparverant les Harpíes y Gorgones, y en son darrer treball, esportellant la montanya de Calpe, tanca del Mediterrani, y abocantlo com un riu en la vehina Atlántida, aqueix pont llevadís que Deu trencá per á incomunicar en époques de corrupció los mons tornats á unir en lo mes hermós dels segles moderns pels titánichs brassos de Colon. Aqueix aterrant les columnes del *Non plus ultra* y esqueixant la cortina de la Mar Tenebrosa, me semblá la més gentil corona del poema que ab massa coratge gosí empendre, comensantne d' escriure 'ls primers cants. Cent vegades volguí recular, com qui entra en una balma esglayadora d' hont ningú ha escandallat los abismes; cent vegades deixí caure defallit lo mon de mes pobres inspiracions rostos avall, y altres cent vegades, com Sísifo, torní á pujar vers l' alterosa cima lo feixuch pes tan mal midat á mes espatlles de poeta. En eixa lluyta terrible en que, vensut ó vencedor, sempre era jo qui rebia les espurnes, una malaltía 'm feu deixar los dolsos ayres de la patria per les ones de la mar, no tan amargues per á mi d' ensá que bressavan mos flayrosos somnis y ab cán-

tichs y música m' hi cridavan hermoses visions de juvenesa. Passaren falagueres ó aterradores davant mos ulls enlluernats, y caygudes les barreres de mes montanyes anyorades, mon horisó poétich s' aixamplá com un cel que s' esboyra. Vegí Cádiz, la de cent torres d' eborí, Avila y Calpe que semblan dos gegants que acaba de despartir lo Mediterrani de una arrambada obrintse pas entre llurs peus de marbre. Al ferreny Montgó y al cap Finisterre demaní ses llegendes mitj oblidades ja com los pobles que les dictaren, y al Bè-tis y Guadiana recorts de les terres sumergides per ahont degueren allargar ses argentades cintes; orí davant les sagrades cendres de Colon que desde sa tomba miserable, vergonyosa per á nosaltres á qui regalá un continent, sembla guardarnos encara la perla de les illes; vorejí les Azores y altres illes atlántiques que com á pilastres del gran pont romput ensenyan encara 'l front rallat pel llamp de la venjansa divina. Entre ells m' afigurí veure als Atlants alsapremar aquelles roques y esculls, llansantlos contra 'l cel, y ab brams y cridadissa pujar, caure, y ab los bocins de llur pelásgica torre rodolar al abisme de les ones: y, no cal dirho, mon poema s' acabá per ell mateix com una d' eixes conquilles que cada dia, cansada de brunyirles, la maror llansa á la platja; y, be ó mal arrodonit, vèusel aquí.

¿Hauré deslluhit y fet malbé aqueixes esbalahidores tradicions, tresor de les centuries, escampat com les perles en les marines espanyoles? Hauré esfullat aqueixes flors cullides la matinada de ma vida en les valls y garrigues de la pátria? Oh! si l' áliga m' hagués deixat ses enlayrades ales, si hagués tingut la cadena d' or de l' inspiració dels grans poetes, d' aqueixes perles, malaguanyades en mes mans barroheres, li 'n hauria fet un collaret de sultana, y ab eixes y altres més ben triades flors hauria coronat son front de reyna. Ara, ella'm perdó si goso posar á ses plantes mon manadet d' espigolera vora les daurades garbes del camp sempre assoleyat y benehit de Deu de sa literatura.

INTRODUCCIÓ

S' encontran en alta mar un bastiment de Génova y altre de Venecia y s' escometen en batalla. Sobrevé gran temporal y un llamp encen lo polvori d' un d' ells que esberlantse arrossega també l' altre al abisme. Soldats y mariners se 'n van á fons; sols ab prou feynes se salva un jove genovès que abressat ab un tros de pal pot pendre terra. Un sabí anciá que, retirat del mon viv' a vora la mar surt á rebre al náufrech. Lo guia á un rústich altar de la Verge y tot seguit á sa balma, feta de branques y roca ahont lo retorna. Dies après veyent al mariner capficat mirant aquelles aygues li conta llur antiga historia per distraure 'l del passat naufragi.

VORA la mar de Lusitania, un dia
los gegantins turons d' Andalusia
veren lluytar dos enemichs vaixells;
flameja en l' un bandera genovesa,
y en l' altre ronca assedegat de presa,
lo lleó de Venecia ab sos cadells.

Van per muntarse les tallantes proes,
com al sol del desert enceses boes,
per morir una ó altra á revolcons:
y roda com un carro 'l tro de guerra,
fent en sos pols sotraquejar la terra,
temerosa com ells d' anar á fons.

Així d' estiu en tarde xafogosa,
dos nuvols tot just nats, d' ala negrosa,
s' escometen, al veures, ab un bram,
y atrets per l' escalfor de llurs entranyes,
s' aixamplan acostantse, les montanyes
fent estremir al espetech del llamp.

Ab cruixidera y gemegor s' aferran,
com espatlludes torres que s' aterran
trinxant ab sa cayguda un bosch de pins;
y entre ays, cridoria y alarit salvatge,
ressona 'l crit ferestech d' abordatge,
y cent destrals rosegan com mastins.

A la lluyta carnívora y feresta
barreja sos lladruchs negra tempesta,
congriada á garbí sobtadament;
y revinclades ones s' arrestellan
damunt les naus, que cruixen y s' estellan,
com un canyar dins esbarat torrent.

L' espantosa abrassada més estrenyen,
y 's tupen, se revolcan y s' empenyen,
acarades ses boques de volcans:
y ells, cechs, de la tormenta no s' adonan,
y escupint foch y ferre s' abrahamonan
á la gola d' abismes udolants.

Tal un raser de roures montanyesos
en temps d' estiu pel llenyatayre encesos,
del huracá al rufflet devorador,
fa ressonar per conques y cingleres
plors y crits, y grinyols d' homes y feres,
aspre gemech d' un petit mon que 's mor.

Ofegant lo brugit de la batalla,
un llamp del cel espetegant devalla
de la nau veneciana al polvorí;
se bada y roda al fons feta un Vesuvi,
mentres romp la de Génova un diluvi
d' escumes, foch y flama en remoli.

Cárrega y nau les ones engoliren,
y ab elles los taurons s' ho compartiren,
de mil guerrers sols lo mes noy roman;
entre escuma á flor d' aygua un pal ovira,
y, quan lo bras per amarrarshi estira,
altra onada 'l sepulta escumejant.

Mida l' abisme brassejant, y destre
ne surt muntat á un tros del arbre mestre,
que gira hont be li plau com un corcer,
y 's rebat al cabreig de les sumsades,
com vell pastor al mitx de ses ramades
de banyagayres bous que abeura 'l Ter.

Les ruasses aflayran carn humana,
que l' áliga de mar també demana,
fent parella ab lo corb; per tot arreu
l' escometen recorts del cataclisme;
á cada pas lo xucla un nou abisme;
¿qui l' en traurá en nit fosca? sols un Deu.

Al cim d'un promontori que rosegan
les ones que á ses plantes s' arrossegan,
fugint del mon dolent la vanitat,
vivía un religiós de barba blanca,
del arbre del saber mística branca
que floria en la dolsa soletat.

Llántia un dia del mon al cel suspesa,
l' enlluerná ab sos raigs, y en sa velleza,
com per mes bell renaixer mort lo sol,
deixat havia 'l mon y ses corones,
y niá com alció sobre les ones,
de sa infantesa falaguer bressol.

Y quan de nits la tempestat brugia,
dant far als pobres naufrechs, encenia
la trèmola llanterna del altar;
y 'ls que ab ull ple de llágrimes la veyan:
«Ja som á port, agenollantse deyan,
veuselá allí l' Estrella de la mar.»

Maria! ella es lo nort del jove tèn dre,
que sentint en son cor la vida encendre,
ab mes coratge rema y més dalit,
y al raig creixent de la celistia hermosa,
veu de mes prop la terra somiosa,
com verge á l' ombra d' un roser florit.

S' hi acosta pantejant, mira y remira,
mes ay! lo promontori que hi ovira
sembla un penyal per l' ona descalsat;
recula esferehit, com qui entre molsa
d' un fresquivol verger rosada y dolsa
ha vist un escorsó mitx amagat.

Desviantse ab molt greu de l' aspre serra,
cerca ab dalè mes planejanta terra,
mes son cor jovenivol no pot mes;
en ses venes la sanch s' atura y glassa,
y, l' esma ja perduda, al pal s' abraça,
per rebre de la mort lo frévol bes.

Mes alsa al llantió l' ullada trista,
y á sa claror verda planicie ha vista,
per rebrel, sos domassos desplegar;
rema d' ayre, y de sobte amorosides
fins l' ajudan les ones enternides
de veure 'l tan hermós agonizar.

Gronxantlo com en brassos de sirenes
lo posan en blaníssimes arenes,
de jonchs y coralines en coixí:
quan com ull amorós en gelosia,
d' entre 'ls cingles de Béticasortia,
per veure 'l mon, l' estrella del matí.

En lo sorral òu remoreig de passos
y, oh santa Providencial obrintli 'ls brassos
lo venerable vell se li apareix:
«Vina, li diu, al primer raig de l' alba
te vull acompanyar á la que 't salva,
per qui la primavera refloreix.»

Un viarany, que 's clou entre falgueres,
los guia á un bosch d' alzines y oliveres
del munt platxeriós turbant gentil;
hont veu entre 'l brancatge que floria,
sota cortines d' heura y setelia,
d' un altar de la Verge 'l camaril.

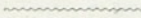
Entra 'l náufrech al mistich oratori,
y fent d' un aspre tronch, reclinatori
cau als peus de l' Imatge de genolls;
y per ses galtes tendres y colrades
pels besos del mestral y les onades,
corren de goig les llágrimes á dolls.

Dins un esquey, frontera á la capella
una celda 's desclou, celda d' abella
entre 'ls brassos molsosos d' un penyal
allá de fruyt menjivol lo convida,
sobre jonsa apelfada, encara humida
per la pluja batent del temporal.

Vora la mar semblava 'l cap de serra
lo mirador del cel sobre la terra;
un dia que rodavan pel bell cim,
veyent lo vell al mariner pensivol,
lo crida á seure sota un róure altívol,
ahont no arriba 'l salabrós ruixím.

Y obrint lo llibre inmens de sa memoria,
descapdella 'l fil d' or d' aquesta historia
de perles d' occident pur enfilay;
y 'l jove, per qui Europa era poch ampla,
de l' ánima les ales mes aixampla,
com l' áliga marina al pendre espay.

De mitx-dia ab los raigs la terra envolta,
com vella 'ls fets de sa infantesa escolta;
y 'l mar, mitj adormit, aixeca 'l front :
tot barreja sa música al gran cantich,
lo vell semblava 'l geni del Atlántich,
mes son gentil oyent era Colon.

L' INCENDI DELS PYRINEUS

CANT PRIMER

Exposició. Lo Teyde. Espanya naixent. La veu del abisme. Invocació al Deu de les venjances. Naix un gran foch entre Roses y Canigó fent pastura de boscos y ramades. La massa de Roldan. L' incendi abruga 'l Pyrineu d' un cap al altre. Hércules s' hi acosta apres de batre 'ls gegants de la Crau, y d' entre les flames trau á Pyrene. Eixa diuli ser cap de brot de la nissaga de Tubal y reyna d' Espanya, tot just destronada per Gerió, qui per segarli mellor l' avantatge, vehentla fugir á la montanya, ha calat foch á ses tосcuries. Pyrene mor y Alcides li alsa un mausoleu de roques al extrem de la cordillera, allargantla fins á la mar. Regalims d' or y d' argent que dels ruhents cingles baixaren á les planes. Tradicions de Conflent y Portvendres. L' héroe se 'n baixa cap á Montjuich ahont s' embarca prometent fundar una gran ciutat al abrich d' aquelles serres.

VEUS eixa mar que abraça de pol á pol la terra?
en altre temps d' alegres Hespérides fou hort;
encara 'l Teyde gita bocins de sa desferra,
tot braholant, com monstre que vetlla un camp de mort.

Aquí 'ls titans lluytavan, allá ciutats florían,
per tot cántichs de verges y música d' aucells
ara en palaus de marbre les foques s' hi congrián,
y d' algues se vesteixen les prades dels anyells.

Aquí estengué sos marges lo continent Hesperí,
quins mars, ó terres, foren ses fites ningú ho sab;
lo sol però, que mida d' un colp d' ull l' hemisferi,
era petit per veurel' á pler, de cap á cap.

Era 'l jou d' or que unia les terres ponentines,
y cor de totes elles, com font del paradís,
los dava clares aygues á beure y argentines,
y en sos inmensos brassos dormia 'l mon felís.

Per ella 's trametian com per un pont amplíssim,
d' un maig etern en ales, ses cries y llevors,
aucells de ros plomatge de refilet dolcíssim,
d' especiers la flayre, canturies y tresors.

Rey n' era Atlas, aquell qui de la blava volta
los signes á una esfera de jaspi transplantá,
y del sol, y del astre que mes lluny giravolta,
la dansa misteriosa y armónica explicá.

Perçó, tal volta, y esser fantasiós de pensa,
somiá Grecia veurel' ab corona d' estels,
y ajupit sens decaure, devall sa volta inmensa,
servant ab ferma espatlla la máquina dels cels.

En gegantesa y muscles sos fills li retiraren,
mes com un got de vidre llur cor fou trencadís;
pus après que 'ls realmes y tronos revoltaren,
també 'l de Deu cregueren seria escaladís.

Mes una nit bramaren la mar y 'l tró; de trémol
com fulla en mans del Boreas l' Europa trontollá,
y despertada á punta de dia al terratrémol
d' esglay cruixintli 'ls òssos no vèya al mon germá.

Y assaborint lo tebi recort de sòs abraços,
semblava viuda dirli: ¿Oh Atlántida ahont ets?
com solia ahir vespre m' endormisquí en tos brassos,
y avuy los meus no 't trovan d' esgarrifansa frets!

¿Hont ets? Y ay! hont l' hermosa solia 'ls cors atraure,
 lo pélach responia: —Jo l' he engolida á nit;
 feste enllá, entre les terres per sempre 'm vull ajaure,
 ¡ay d' elles! ¡ay si 'm also per aixamplar mon llit!—

Li carregá feixuga 'l Omnipotent sa esquerre,
 y 'l mar d' una gorjada cadavre l' arraulí,
 restantli sòls lo Teyde, dit de sa ma de ferre
 que sembla dir als homens: L' Atlántida era assí!

Eix mástil del navili romput illes rodejan,
 de Jezabel impura com rebatuts quarters;
 quan al passar los segles sa gran desfeta vejan,
 dirán: Miráu hont para la via dels plahers!

Fou lo gegant que pintan ab tot l' Olymp en guerra;
 l' ixent sol ab sos brassos tocava y 'l que 's pon;
 y no content de estrenyer com dintre 'l puny la terra,
 d' estels volgué pujarsen' á coronar son front.

Mes del Tronant bronzenta, derrocadora flama,
 de sa escala de cingles suspesos l' estimbá
 al mar bullent de sofre y ones de foch, hont brama
 retorcentse á la càrrega feixuga d' un volcá.

Espanya ¿á tu qui 't salva, la nau ferrisa hont eras
 com góndola amarrada quan en naufragi 's romp
 al vent de mort que arranca com jonchs ses cordilleres?
 ¿Qui serva 'l niu quant l' arbre que 'l duya dona 'l tomb?

L' Altíssim! Ell de náufrech tresor umplint ta popa,
 del Pýrineu, niu d' áligues, t' atraca als penyalars,
 dessota 'l cel mes blau, darrera eix mur d' Europa,
 y al bressoleig, com Venus, de dos rihentes mars.

Perçó de les riqueses lo Deu en tu posaren
los grechs, éntre argentífers turons veente florir,
mellor que 'l d' or de Colchos gentil velló hi trobaren
y á Homer dares l' Eliseu y á Salomó l' Ofir.

De l' Atlántida al veuret' hereva, en son enterro
los pobles que 't festejan digueren: Ella ray!
que importa á lcs abelles lo fes y enervat gerro,
si flor dels vinents segles los quedas tú. Mes ay!

Quan l' huracá ab ses ales remou lo negre abisme
jo sento, entre 'l dialech dels mars, sa fonda veu,
tétrich gemech que encara li arranca 'l cataclisme,
y á les terres que foren germanes crida:—¡Adeu!!

Fuy la major de totes, podria dirvos filles,
Europa entre madrépores dormia allá al pregon,
lo Caucas y Apenins eran rengleres d' illes,
y ja l' abril cenyia de roses lo meu front.

He vist d' un llit de perles alsar Napol's é Iberia,
he vist Sahara, Grecia y Egipte al fons del mar,
l' onada he vist que 'm colga jugar sobre Siberia
y espinada d' Europa los Alpes erissar.

Geganta jo engrapava com má de Deu la terra,
ab l' Atlas, Serra Estrella y 'ls Pyrineus per dits,
y un vespre obrint ses boques l' abisme fosch m' enterra,
los elements tots quatre dansant sobre mos pits!

Y vosaltres, vosaltres, la mar que us embolcalla
llansau á mes espatlles, badant los ulls al sol!
vostres bolquers d' escuma me dareu per mortalla,
com orfanets de mare rihent en lo bressol.

Abuy... que se 'm endona de que Plató ma historia
conte, y vullan set astres mon nom eternisar,
si ja de mi perdéreu, ingrates, la memoria,
mes ay! y 'm bat per sempre l' immensitat del mar!—

Senyor de les venjanses, donáu alé á mon cántich,
y diré 'l colp terrible que rebatentla al fons,
feu desbotar als amplex Mediterrá y Atlántich
per desunir los mons.

AL temps que 'l gran Alcides anava per la terra,
tot escombrantla ab clava feixuga, arrèu-arrèu,
de borts gegants y monstres que á Deu movian guerra,
en flames esclatava nevat lo Pyrineu.

Desde hont lo sol al naixer ja daura ses boscuries,
ab brams y cruixidera l' incendi, á coll del torb,
duya sos rius de laves á Roncesvall y Asturies,
sens ésserli congestes, torrents, ni colls, destorb.

Apar serpent inmensa d' escata vermellosa,
que á través de l' Europa, d' un mar á l' altre mar,
respirant fum y flames, passás esgarrifosa
son cabell de guspines y foch á rabejar.

Y avant, ronca, assahina y udola, ab sa alenada
cremant com teranyines los nuvols del ivern,
de cingle en cingle, passa les valls d' una gambada,
vessanthi com un crater les flames del infern.

Agombolant arbredes, peynals del cim rodolan,
rost avall freixes cruixen y faigs esbocinats,
y la fumera y flames amunt se caragolan
ab quera y pols dels rónechs casals enderrocats.

Al veure que ses llágrimes no poden apagarlos
girantshi s' escabellan y fugen los pastors;
al llur darrera belan anyells, y sens tocarlos,
fugen ab ells los óssos y llops udoladors.

Així 'n fugia 'l moro, quan ab un riu de ferro
aquells turons nos duyan lo crit del brau Roldan,
ensemps que ab lo missatge de mort y de desterro,
son 'mall volá hont Cabrenys l' aguayta tremolant.

Ni á l' áliga li valen les d' or potentes ales;
prop del cel, hont s' enlayra com á penjarhi niu,
l' eixalan rojes flames, y cau, y ab les cucales
y cisnes de les aygues les cou l' incendi viu.

Branca d' un torb de brases arrasador, estanya
la conca ab sos vilatges, la serra ab sos pinars;
fins les marines vores, franja d' argent d' Espanya,
les renillantes ones pledejan á les mars.

Tuixons, isarts y daynes córrechs avall empayta,
pel clot s' entortelliga, bota del plá al turó,
al devallant capbussa lo còdol que hi aguayta,
y se 'l en dú per ròssech fet cendres y carbó.

Y 'l que entre Espanya y Fransa torreja, mur de roca,
de neu y de tempesta vestit com bras de Deu,
ab sos marlets y torres creixents als astres toca,
muntat d' altre de brases horrible Pyrineu.

Apar que la serp monstre, per extrafé' un cometa,
s' enarborás ab ales d' incendis, al cel blau,
ó que per assaltarlo, s' hi fessen esqueneta
esquerdalenchs dimonis, rebuig del negre cau.

De gom á gom quan s' umple l' espay de fumerel-la,
y 's fon d' un cap al altre la serra de cremor,
sota 'l mantell de flames, que l' uracá flagel-la,
la terra adoloridá gemega com un cor.

En tant del Ròse, vora les aygues, apedregan
al heroe grech deformes y rabassuts gegants,
sota quiscun dels codols que á bell ruixat li enjegan,
podrian soplujarshi ramada y rabadans.

Creuhen ja haverli molt y soterrat los ossos,
quan del enuig la flama llampeguejá en son ull,
y ab quatre colps de clava, com qui xafás terrossos,
los atuheix; dirias que 'n ha passat un trull.

Llavors al gran incendi rabent endressa 'ls passos,
rojench damunt los nuvols veyentlo crestejar,
y gemegó al sentirhi, fichi los nusos brassos,
fent als pastors y pobles d' espasme tremolar.

De Canigó entre 'ls cingles un xaragall se bada,
per esvarzers y timbes cayentes aclucat,
hont d' una al altra 'l foch, en gegantina arcada,
com l' alt pont del Diable, s' havia escamarlat.

Sols lladoners en brasa rodanthi hi coetejan
bell rastre de guspaires deixant y flamareig,
mes tot seguit á la aygua del còrrech xiuxiuhejan,
y tristos ays responen de l' ona al borbolleig.

Pyrene, lluny dels homes, vivia allí, dels óssos
y llops en lo ferestech relent amagatall;
sobre un roch, mal coberta d' un mant de cabells rossos,
de fret y esgarriafanses fent lo darrer badall.

Del bosch de flames mustia la trau, com vera rosa
que anyora trasplantada son marge régadiu,
y tan bon punt d' un salzer á la frescor la posa,
colltorcentse esllanguida:—Jo moro assí, li diu.

Y á tu que entre les ales del cor m' has acullida,
d' Espanya que tan aymo vullte donar la clau,
d' eix pa de cel que en terra te guarda una florida
d' amor, si traurel' d' urpes tirániques te plau.

Encara aixamoravan los puigs ses cabelleres,
que destrená 'l Diluvi, dantlos la mar per vel,
y ja oblidantsen l' home, hi obria grans pedreres,
alsant vora l' Eufrates l' altívola Babel.

A sos palaus l' Altíssim veyent posar escales,
de confusions enrotlla la torre del orgull,
y com solen los lliures aucells al posar ales,
desentenentse, deixan lo niu ab gran esbull.

Del mon quiscú á sa branca volá, Tubal á Espanya
dels regnes de son pare triant lo mes felis,
y, ahont jau Tarragona, bastia sa cabanya,
sos camps y ribes fentli recorts del paradís.

Doná lleys á sa prole, y ensenyaments pesquéli,
salváts al si de l' Arca del naufragi major;
lo nom d' un Deu Altíssim en l' ánima escriguéli,
naixentes endressanthi les ales del seu cor.

De pare á fill lo ceptre á mans d' un rey rodava,
que nom doná á la Bética gentil, d' orient ressol;
ell m' es pare, á mos brassos la mort quan l' arrancava,
al trono vuyt á seure baixar podia 'l sol.

Mes sola jo restantli de sa real nissaga
á Espanya ve, com á arbre caygut un llenyater,
Gerió de tres caps, dels monstres lleigs que amaga
la assoleyada Libia, lo mes odible y fer.

Lo ceptre 'm pren dels avis, veyentme debil dona,
y á Cades mercantívol de torres enfortí:
al fundar entre cinglés, com ells alta, Girona,
sabé 'l congost hont ventme perduda m' amagú.

Tement pot ser que 'l trono li reprengué un dia,
cremá per abrusarmhi les selves del voltant,
y al veure clos lo rotlle de flames, pren la via
de Cades, ab ses vaques feixugues tot davant.

Espiro! de ses viles y sos ramats so hereva:
si 'ls vols, jo t' en faig gracia, suplántal' amantent;
revenja 'l nom de Tubal y sa corona es teva;
així en ton front la fassa mes gran l' Omnipotent»—

Li diu assó, y la mort ab sa besada freda
li empedreheix y deixa per sempre 'l llavi mut,
y l' arbre del seus somnis veent caure 'n flor, ell queda
plorant vora 'l cadavre com un llorer batut.

Mes ja al incendi rojes esclatan les montanyes
y per esqueys y balmes, filera de volcans,
forajitan los fosos tresors de ses entranyes,
que copsan en llur falda les planes verdejants.

Y rajan fins á escorrers' les abocades urnes
en rierons aurífers de virginal rossor,
per ella 'l cel al veureshi rublert de fum y espurnes
daria la dels astres que lluen en son cor.

Al desferse á madeixes de gebre lo litarge,
á flochs de groga escuma s' hi barrejá l' or fi,
y devallan, pel iris lligats, de marge en marge
com nins, á fer juguines pel catalá jardí.

Així al traure florida lo romaní y la malva,
per la quintana 's vessa d' un buch rosada mel;
rihent al deixondarse lo sol darrera l' alba,
així enmantella rossa sa cabellera 'l cel.

Los munts s' en feren faixes, les valls s' en coronaren,
vergonya fent als trémols estels sa brillantor,
los rosers d' altre pluja de roses s' enjoyaren,
la farigola y grevol d' una rosada d' or.

La pyrenayca Venus anomená á Portvendes,
lo pyriforme incendi al Pyrineu antich,
y en conca d' esmeragda lo liquit verge al pendres',
doná nom á Conflent encara mes bonich.

Quan los llevants plorosos anaren la montanya,
ab llurs arruixadores de núvols, apagant,
posá en son cap, que al naixer l' albor del dia banya,
les cendres de Pyrene que anyora son cor tant.

Y esmarletant de timbes y grops aquelles terres,
escrestant les montanyes, levant als puigs lo front,
un mauseol alsali de serres sobre serres,
que mal arrestellades fan gemegar lo mon.

Desde esta gesta d' Hércules ma dolsa Catalunya
d' altre castell de roques seure pogué á redós;
de la vehina Fransa dormí Espanya mes llunya,
fins al mar allargantse lo Pyrineu asprés.

En eix treball de ciclop la set lo desdelita,
y ab sanch per abeurarse de Gerió enemich,
pels vessants que groguejan ab l' or d' altra cullita,
fet un lleó, devalla de Creus á Montjuich.

Allí al altar de Júpiter humil agenollantse,
orá, y á les onades aprés girant los ulls,
llisquívola una barca veune venir gronxantse,
que d' altra platja havia deixada en uns esculls.

Una ciutat fundarhi promet, á sa tornada,
que esbombe per la terra d' aquella barca 'l nom;
y com un cedre al vèurela crescuda y espigada,
d' Alcides es la filla gegant, diga tothom.

Per ella, no devades, al Deu potent de l' ona
demana la fitora, y á Júpiter lo llamp
pus si la mar lligares ab lleys oh Barcelona,
llampechs un dia foren tes barres en lo camp.

L' HORT DE LES HESPÉRIDES

CANT SEGON

Tarragona. Les boques del Ebro. Los Columbrets. Valencia y Montgó. La coltellada de Roldan. Mulhacen. Desembarca l' heroe, y Gerió, per desfersen. li parla d' Hesperis regina de l' Atlántida, y del brot de taronger que cal presentarli qui la pretinga per esposa. Descripció d' aquelles vehines terres. L' hort de les taronges d' or. Hércules matant lo drach que vetlla 'l taronger, n' abasta 'l cimera. Les set germanes recordan plorant que al morir Atlas, donáls' per signe de les darreries de sa patria, la mort del drach. Recort de la anada triomfal dels Atlants á orient. Llur desfeta. Mals auspícis d' elles.

S'embarca, y promte al veurel passar Tarraco antiga,
Stanca 'l vell mur, que 'ls ciclops li daren per cinyell,
y abarrassada ab la llansa y escut, sembla que diga:
Son de colós sos muscles mes jo 'm batria ab ell.

No tem de les cinch boques del Ebro 'ls glops enormes;
y 'ls Columbrets al veure mes lluny enmarletar
pregunta á sa arma fèrrea: sí aquells gegants deformes
que deixá morts en terra, li surten dins la mar.

Veu mes enllá la riba fructífera del Turia,
garlanda avuy flayrosa de la ciutat del Cid,
y diuhen que en les illes ohí dolsa canturia,
com si 'l cridassen nimfes d' escumes al seu llit.

Deixa 'l Montgó de cara ferrenya, y la montanya
que en dues mitxpartí la espasa de Roldan,
de Murcia y Almeria los cims, y rey d' Espanya
lo Mulhacen altivol de neu ab son turbant.

Prop d' hont encaixan Africa y Europa, en terra salta,
y á emprendre vola en Cades á Gerió vaquer
qui, esporuguit al veurel' venir ab la clava alta,
als peus agenollántseli, li parla lausanger:

—Mira, áliga dels heroes, les llágrimes que ploro,
y ¿ta darrera gesta será matarme á mí?
ja arronso espatlla, atúrala, si 't plau la ma que adoro;
si 't fes goig ma corona de rey, vetalaquí.

Mes d' or eixa corona vindrá al teu front poch ampla,
que de gegant com Hércules cap mes la terra 'n du,
¿Veus á ponent l' Atlántida per rebret com s' aixampla?
ella es ton soli digne, sols ella es gran com tu.

Hesperis, que n' es reyna gentil, s' es enviudada,
y espera un cor que vulla lo seu aconhortar:
quan d' eixa palma tastes la fruyta regalada
dirás: A la seva ombra deixáuine reposar.

Mes cal (aço li deya socavantli una fossa)
cal que, per ferli oferta plasant, del taronger
que entre esmeragdes mostra sa fruyta d' or mes rossa,
n' arribes de puntetes lo cimeral á haver.

Després, quan ja rumbejes la flor de la bellesa,
per vèureus, fins son carro parar al sol veurás;
Llevant dona sa forsa, Ponent sa boniquesa,
que 'l cel te benehesca, llevar que 'n sortirás.

Veü lo parany Alcides, mes al de Cades deïxa,
 y verdejant l' atlántica planicie ovira lluny,
 y 'ls hordis rossejarhi y esgrogueida xeixa,
 com pèlach d' or que entra arbres y rebollám s' esmuny.

No hi ha sorrenques vores ni rónegues carenes,
 tot l' herba ho encatifa rosada á bla ruixim,
 gronxant entre lianes d' enramellades trenes
 l' engallardida palma son ensucrat rahim.

Los bissons s' hi arramadan ab ayre germanivol,
 ses banyes hi rumbeja lo cervo fugitiu,
 y encinglantse, la cabra esbrota un olm menjivol
 desde un cayrell de timba penjada sobre 'l riu.

Lo Pyrineu y l' Atlas, titániques barreres
 ab que murá l' Altísim dos continents fronters,
 agermanats embrançan aquí ses cordilleres,
 y guaytes son, escales y fonts d' eixos vergers.

Semblava que, geloses, del mon á la pubilla,
 Europa y Livia dassen, com noys petits, lo bras,
 y que d' eternitat al sol que semble brilla,
 amunt, per la escalada dels segles, les guiás.

L' aurífer Tajo, 'l Betis rient, que fosa plata
 roba als jardins d' Hispalis á joguinosos dolls,
 angulejant rodolan de cascata en cascata,
 y dauran y perlejan deveses y ayguamolls.

Ab líbiques rieres s' aplegan en llurs vies,
 ab lo Riu-d'-or capdella ses aygues lo Genil,
 y si du aqueix de Bética rumors y melodies.
 dunhi l' altre de Costa de Palmes y Marfil.

Vestida, enmirallantshi, de porfir y de marbres,
entre 'ls dos rius, com feta de boïrallons de neu,
mitx recolzada al Atlas y á l' ombra de sos arbres
del occident cofada la Babilonia seu.

De sos inmensos regnes la mar no ha vist l' amplaria,
y dormen tots á l' ombra del seu gegant escut;
y Tángis, Casitérides, Albion, Thule, y Mel-laria
per cada riu envíanli barcades d' or batut.

Mes, ¡qui ho diria al vèurela tan bella! en sa platxeria
lo cranch d' un pecat negre va rosegantli 'l pit,
y entre 'ls humors corruptes que 'n brollan y materia,
demá lo sol devades la cercará en son llit.

Vers l' hort per odorífers boscatges s' obra via,
los brúfols y saltívols lleons fugint de por;
quan riu á ses espatlles tercera volta 'l dia,
de llum vestit se lleva l' oasis de verdor.

Y fentli de corona, ja hi veu, abans de gayre,
d' amor, les alteroses taronges, groguejar,
com si roent quiscuna fos altre sol que en l' ayre
sortís de les onades lo mon á enlluernar.

S' hi acosta entre vardisses de murta, y ja sos polsos
los ayres apetonan mitx embeguts de mel,
de bla fullatge y aygues murmuris s' ouhen dolsos,
y veu descloure en plujes de pedrería un cel.

Los cinamoms á rengles y poncemers altívols,
al dols pes ajupintse de llur novella flor,
de dos en dos s' acoblan, en porxes verts, ombrívols
hont guayta 'l raig de l' alba per reixes de fruyts d' or.

Dels cirerers que hi gronxan rumbosos com á noyes
deixant á rinxos veure mes roses que te abril,
rubins á penjyades fan goig, entre les joyes
que s' enfila á penjarhi d' un cep toria gentil.

Pels branquillons y pámpols y grochs rahims de perles
festivol saltirona l' aucell del paradís,
oushi brillar aloses, escotxejarhi merles,
y trist lo ronch brunzirhi del tort anyoradís.

Y lires del Edem, los rossinyols li diuhen,
que de sa branca, á l' ombra li placia reposar,
y nins, bells com los ángels que ab ells jugan y riuhen,
cullint flors de magnolia l' en tornan á pregar.

Com qui no ho sent, Alcides á ferse endintre cuyta,
vers hont flayró lo crida y ab argentí rumor
lo taronger, que sembla, groguíssima, ab sa fruyta,
tot un cel d' esmeragdes ab sa estelada d' or.

Refila, sota arcades de fulla, ab lira dolsa,
balla y presum d' Hespérides lo tendre poncellam,
joguineja ab cireres y pomes per la molsa,
y ¡juli! á salts abasta taronjes del brancam.

De gesamí y vidalba darrera un cortinatge
sa mare, per llentiscles en flor encobertats,
prop del seu, vuyt, guarnia 'ls set llits de nubiatge,
pus de boda ab adressos ja arriban sos gojats.

De sobte en ses juguines y riure infantívol,
d' un lleó ab la despulla cobert al héroe han vist,
son pit d' atleta, y ayre guerrer y pagesívol,
ensemps que 'ls enamora lo cor lo deixa trist.

Lo cimeral del arbre per abastar s' hi atansa,
 quan llest descaragolas lleig drach d' ulls flamejants,
 y en roda la gran cua brandant com una llansa;
 tantost ab gorja y urpes li copsa abdues mans.

Adónasen' y 'l xafa: quan de verí y sangota
 son llort cervell á engrunes enlleferna l' arrel,
 grinyolador torcentse del peu feixuch dessota,
 lo plor de les Hespérides s' aixeca fins al cel.

—Ay Atlántida trista, mes ay de qui 't diu mare,
 que si veyem lo dia renaixer será prou,
 pus, mot per mot, l' auguri se vá cumplint del pare,
 que ab sos Atlants, sa patria, sos deus y tot conclou:

«Forem gegants, morintse digué, nostra alenada
 feu suar á la terra de por y ploure sanch,
 la coma que 'ns ha vistos passar es arrasada
 y 'ls cingles y mar ample no 'ns eran entrebanch.

«De Livia arrabassarem Harpies y Amassones,
 per ella esparverantles com á pardals esquerps;
 tenyirem sos saulons ab sanch de les Gorgones,
 garfint per escapsarles llur dur cabell de serps.

«Los Pyrineus, los Alpes, los Apenins romperem;
 quant de carnatge y guerra lo cor nos digué prou,
 ¡pobretes! ja á l' Europa y á l' Africa tinguerem
 á nostres peus junyides, com dos vedells al jou.

«Mes fins al cim, (que al esser al capdemunt tot tomba,)
 á foch y á sanch Atenes arramba 'ns cap ensá,
 y al veure 'ns de recules l' Atlántida, com tomba,
 dessota nostra ferrea petjada ressoná.

«Y he caygut, malviatje! jo que 'n volguí tants altres;
eix poble que apitrarem en nostra anada á Orient,
ab nou alé de vida, donchs ell, de tots nosaltres
dará les cendres, óssos y anomenada al vent.

«Demá 'ls clapers y dolmens que nostres mans alsaren
no sabrán dir, com borda fillada, nostre nom,
sols respondrán: Som rastre d' uns gegants que pasaren,—
als segles que demanen d' hont eram y qui som.

«Y al ferse esment de sabis, de forts guerrers y destres
se girarán un dia los ulls á sol ixent
y oblidarán, fent gloria d' inspiració 'ls nous mestres,
que alguns astres del mon sortiren d' occident.

«Mes no... les mars que 'ns colguen ab aspre y ronch llenguatge
esbombaran pels segles la gloria dels Atlants,
los que á Egipte deixaren del mon en lo mestratge.
pus ans de Grecia naixer eram assí gegants.

«Quan un héroe alt d' espatlles y cabellera rossa
d' un colp de peu engrune lo guayta del jardí
llavors per tots vosaltres s' aixamplará ma fossa».—
—Ay! lo guerrer que 'l pare preveya veusaquí!

Veuse 'l aquíl T' arriba, t' empren lo llenyataire.
ó atlántica nissaga, comensat d' esbrancar,
mon que sahó li donas, no li 'n darás pas gayre,
que al arbre y tú, á ran soca, de terra us ve á tallar.

Que 'l pare hem vist en somnis, l' hem vist com enjegava
al hort, d' hont erem roses, los caballs de Neptú,
mestre eix Deu, ab forcivol trident lo descalsava.
Es somni, mes ses timbes y platja cruixen pu!

Mare! penjau d' un salzer la lira als vents y oratge,
que á l' ombra regalada no hi dansarém pas mes;
no enrameu nostres tálams de murta ab lo fullatge,
pus ay! allí 'ns espera la mort per da 'ns un bes.

LOS ATLANTS

CANT TERCER

S'aplegan dins lo temple de Neptú. Rahonament del primer cap-de-colla. Sos mals auguris. Demana als qui arriban de llunyes terres, quines noves duhen al col·lotge. Un que ve de les encontrades de ponent, respon haverles mitj abrigades un braç de mar. Altre tot just vingut d'envers Thule ha tret un mal pronostich de les aurores boreals. Entra de sobte un titá que arriba pel camí de mitj dia y, tremolós encara, conta haver escapat d'una espasa de foch que abruzá sos companys. En això estant, senten moure 'l temple en terratrèmol, ensemps que un llamp escapsa l'imatge triomfal de Neptú. Ouhen lo clamor de les Hespérides, y fent arma dels arbres y columnes del atri, escomèten á Hercules. Gran batalla.

DE roques sobre roques sont les parets gegantes
del temple, hont los Atlants enrotllan á Neptú,
parescuts á pollanques y alzines brassejantes,
que semblan dir al cingle: Som tan ferrenys com tu.

Allí per esposarles ab sos mes braus sotmesos
esperan ses germanes, les del mirar de cel:
de sobte á un mal auspici, com de cent furies presos,
á llur cridoria 'l temple se torna altra Babel.

S' en alsa un que es del angel caygut imatge viva,
d'humana recordansa son nom esborrá Deu,
del temple inmens les brédoles ahont sa testa arriba
tremolan á la forta tronada de sa veu:

—Titans quelcom de témer espera ab por la terra,
quelcom que no podrem contar á nostres fills;
apar que abuy la torre de nostre orgull s' aterra,
y sota 'ls peus trontolla lo mon d' hont som pubills.

Esgarrifosos signes per hont se vulla ho diuhen,
xisquets de mort tremolan pels ayres, y gemechs,
estels ab cabellera de foch pel cèl ho escriuhen
entrellassantla ab lletres d' espurnes y llampechs.

Lo cel veig en feréstegues bromades arrugarse
mostrantse com entre ales de corbs, á claps á claps,
la terra veig, glatininos, á nostres peus badarse,
y cáure 'ns la corona, poch testa en nostres caps.

A mitg esbadallarse les flors se mustèheixen
passant les aucellades abans de la tardor
se dolen, com d' un cástich fugint que no 's mereixen,
y al véureho qui no 'ls puga seguir esclata en plor.

Sols junt ab la xabeca la gralla alegre 's mostra,
diuhen que 'ls rius s' en tornan enrrera, y que un infant,
al véure d' aqueix dia la llum en terra nostra,
ha reculat al ventre de por esgaripant.

Y ¿que 'ns calrá á nosaltres? seguir la rierada,
ó contra 'l fat empenyer la barca á vela y rem?
dels massa crédols riure 'ns, ó fer ab ells llassada?
titans de cor de roure, digáume ¿que ferém?

Abans, quin vent os porta, contáu. Tu qui la vida
prop del llit d' or del astre del dia escorrer véus
¿perque, dígam, deixares tos camps d' herba florida
que á mustehir no basta l' alé de tots los deus?

Tenia un fill, respon, com datilera
 que bressa 'ls colibris en primavera;
 un dia 's caragira contra mi:
 y de bon ayre y ben plantat com era
 la vida li arranquí.

Posí son cos dins una fonda balma,
 ab fulles abrigat de ceiba y palma,
 perquè 'l *Zemí* del cel no me 'l vegés;
 mes ay! del esperit la dolsa calma
 ja no 'm torná may mes!

Mos ulls aquella nit ay! no 's clogueren,
 entre caobes y mameys vegeren
 dos altres ulls en la blavor dels cels:
 «Pare, dormiu, mes filles me digueren,
 dormiu, son dos estels.»

No son estrelles, no, filles hermoses,
 aqueixes son del alt jardí les roses
 y aquells son ses espines pel meu cor.
 Dormiu vosaltres, ay! poncelles closes
 al somni del amor.

Ay! eran ulls de aterradora ceya
 y llur ullada escorcollantme 'm deya:
 ¿Ton fill, ton fill hermós, com no es aquí?
 He vist un bras que d' entre 'ls nuvols queya
 era 'l bras del *Zemí*.

Perdó, dig'í sortintme de la hamaca,
 quan res'ona son crit en ma berraca:
 Dins la balma del crim la mar hi bull
 de tot quan veus, per esborrá eixa taca,
 ni 'n restará un escull.

Digué; y ja de la cova 'l mar eixia
y d' aygua y manatins l' herbatje umplia;
jo fugintne 'm girava al nadiu lloch,
ja cabanyes y selves no hi havia,
ja vall, ni cims, tampoch.

D' Hayti la cordillera que 'l cor ama
en illes es trencada; de Bahama
lo bell país, d' arenes es un banch;
y encara famolenca la mar brama
venint, pot ser la clama
la meva olor de sanch!

Parla un que vora Thule gelada 'l sol anyora:
—També es ay! de diluvi l' auguri que vegí;
vegi á llevant estendres la boreal aurora,
en flochs vermells y rossos trenats, y brins d' or fi.

Y, com l' ona arrosega les perles y petxines,
desencastar semblava y endursen los estels,
mes tot plegat, llansantlos com flors entre ruhines,
grans signes de malastre borronejá pels cels.

L' interrompé un titá de la natura esguerro,
que guerxo y d' extrafeta figura 's veu entrar,
y esblanquehit, com mort que fuig de son enterro,
del temple per les tombes son crit fa ressonar.

—Vora Africa ab mos heroes á nit m' endormiscava,
quan veig colossal geni baixar del firmament,
cubria sa ombra l' Atlas, y ab un llamp que brandava
del Simöun en ales, feria á tot vivent.

Ja á mi m' empedrehia, quan diu, girantse enrera :
 —En eix blat del diable no cal oscar la faus.—
 Me deixondí, lo rúfol fantasma ja no hi era,
 mes sols un llenyer d' ossos restava de mos braus.

Sa veu pel temple encara retruny, quan á l' altura
 lo carro sotraqueja dels trons aixordador,
 ab tremolor estranya responli la natura,
 y al ventre de les mares ressona angèlich plor.

De prompte á un terratremol que 's juny ab la tempesta,
 l' idol s' ensorra en grifols de aygua llotosa y sanch,
 ensemps que ¡estrany prodigi! li lleva un llamp la testa,
 á trossos y ennegrida fentla rodar pel fanch.

A sa claror rojenca ¿que veuhen pus s' ajupen?
 veuhen tetríchs fantasmes passar en reguitzell,
 entre ombres de llurs avis, que ab fastich los escupen
 al front, marcat ja ab taca del infernal segell.

Mes ells sens despítar estrenyen lo col-lotge,
 y brétols escateixen si ferhi res los cal,
 si alsar á pes de brassos de terra 'l deu ferotge,
 ó enfonzarlo, de tráurel' pus creuhen no s' ho val.

En assó arriba al temple lo crit de ses germanes,
 arranca un d' ells, sacrílech, lo trident á Neptú,
 los altres á bocíns pilars ó barbacades
 y al encontré d' Alcides apar que 'l vent los du.

Los fills de les montanyes s' hi lligan, seglars roures
 com ells de bona sava d' arrel arrabassant,
 y abets que vergassejan los núvols al remoures,
 com brassos de la terra lo cel abrahamant.

Lo matador de monstres que, de gegant á passos,
escometia á Hesperis, duhentli 'l brot florit,
se veu trabat, sos brassos se nuan ab llurs brassos,
y apar que un bosch d' antenes vol arrelá en son pit.

Mes ell, com entre vrévols canyissos, s' hi obre via,
la dura clava d' aspre maneig descarregant,
que ab set de sanch, incendis y llágrimes sentia
en sa espatlla ferrissa com ella bategant.

¿Heu vist al huracá que escombria cel y terra
llevar la neu, boscuries y rochs als Pyrneus,
y en revolví al endurse 'ls ab algun cap de serra
fer remuntar les aygues d' un riu fins á ses deus?

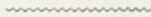
Tal l' heroe al rompre aquella maror armipotenta,
s' engolfa en les onades á colps de ferro cru,
y fort y ferm oposa la seva á llur empenta,
com nau que á un abordatge presenta 'l pit tot nú.

Allá aboca ses ires, hont mes arreu pot batre,
empeny, romp y arrossega com estimbat torrent,
los guerrers de cap d' ala cauhen de quatre en quatre,
lo rebuig, com espigues de blat, de cent en cent.

Així arranant sa dalla la mort ajau sa messa,
á cada colp que venta n' hi ha de menys un clap,
ab sanch dels fills l' Atlántida s' abeura y á la fressa
dels crits, ferir y caure, tremeix de cap á cap.

Realme sens ventura, la faus que ha de segarte
¿es eixa que 't devora com un incendi 'ls fills?
¿lo diluvi en que volen los cels somorgollarte,
es aqueix ab que 'ls donas de sang aymada espills?

Ay no! pus del abisme, que famolench se 't bada,
aqueix grahó que baixas, sanchnós es lo primer
ab ella per les ires de Deu serás pastada,
com pa que espera á coure lo forn de Llucifer.

GIBRALTAR OBERT

CANT QUART

L' héroe empés per una forsa sobrehumana gira espatlles á sos enemichs. Planta vora Cades lo brot de taronger. S' en puja á Calpe, montanya que, capsal de la Atlántida, lligava l' Europa ab l' Africa. Al obrirla á colps de clava veu esser l' Exterminador qui mou son bras. L' Angel, irat, li fa veure 'l combat dels elements contra la gran victima. Proromp en un crit de venjansa. Dalt, al fons del cel, l' Altíssim condemna l' Atlántida á ser esborrada del mon, y á aqueix á ser trossejat en continents. Hércules entra, junt ab la mar, en la terra damnada.

MES, ja de les guspíres d' inspiració que hi volan,
al front del héroe, envían la mes hermosa 'ls cels,
com de florides branques, que als passarells bressolan,
una flor cau que fora germana dels estels.

Entre rouredes d' armes y punys batents, s' escorre
la clava corsecanta tot carregantse á coll;
y com sageta, comes ensá llisca á mes corre,
fins que dels camps de Cades, trepitja 'l sech rostoll.

En un marge que ombrejan palmes reals s' atura,
gert encara á plantarhi lo brot de taronger,
y á correuyta anantsen': Un' altre ma mes pura
te regue y cuyde, diuli, pus jo tinch altre afer.

Lo sol besa, aclucantse, dels puigs la cabellera
que arrancarà, per ferse 'n molsós coixí, la mar;
apar llantia espiranta damunt la capsalera
d' un gegantí cadavre que van á amortallar.

Llavors lo freu no hi era, lo bras ab que encaixara
Bética ab Libia, era aspra renglera de turons,
ciclópea cadena, de que son caps encara
de Gibraltar y Ceuta, los alterosos monts.

Ab ella l' Arquitecte diví fermá tes ones,
Mediterrá, que esquerpes sortian de ton llit
per corre á un mar mes ample, lleons vers ses lleones,
que ab sa platja forcejan frissoses á llur crit.

Eix mur ó restellera de cingles, era Calpe;
los Pyrineus no foran mes aspres ni majors,
si enamorat d' Espanya, vingués á seurhi l' Alpe,
atret, com les abelles, pel' riure de ses flors.

Mes está escrit, un vespre, del mar la cadireta
sols per rentar l' Atlántida d' un crim, s' aixecará,
y per ribetejarsen lo niu, una oreneta
no trovará en tot' ella prou terra l' endemá.

Sos turons, que com arbres de nau, en lo naufragi,
caurán romputs, tremolan á cada sol ponent,
y abuy, com si á complirse vingués un mal pressagi,
fan sentir á les planes llur fort tremolament.

Tú sola dorms, embriaga, del occident ¡oh reyna!
¿no 't sens desfer á trossos, l' abís glatinte ensemps?
¿no veus al cel un glavi de foch que 's desenveyna?
cau de genolls y prega, mes ¡ay, no hi ets á temps!

Que del suplici es l' hora terrible, ja llampega
la clava, al front de roca de Calpe devallant,
com sanguinós cometa que pel cel s' arrossega
secades, pestes, llàgrimes, ruina y dol vessant.

Cauhen d' esglay los homes, s' escruixen les montanyes,
ab gran panteix espera quelcom d' horrible 'l mon;
y al colp esportellantse la serra ses entranyes
mostra al sol, que entre boyres per sempre se li pon.

Ell pren alè, y lo ferre tallant torna á les bromes,
del hort de les delicies per ferne un camp de morts;
quan com un vol de tendres y mistiques colomes,
són cor festivol rotllan d' Hesperis los recorts.

Planyent de son amor á la regina hermosa,
lo mall, que abranda 'ls ayres cayent, vol decantar,
mes eix entossudintse s' aterra, y la resclosa,
com ferrea porta, s' obre de bat á bat al mar.

S' estimba ab castells d' aygua l' esllevisada serra,
y al cru espetech s' esquerda l' Atlántida trement;
los estels, dalt, aguaytan si esclata en llamps la terra,
la terra, si ab sos astres li cau lo firmament.

L' héroe esblaymat sospita que es tot alló un desvari;
quan veu á ses espatlles un geni agegantat,
del qui la grega lira, de so melós y vari,
ni, veu del cel, la Síbila de Dèlfos, ha parlat.

En llampegueig volcanich sos ulls grifolan ires,
terbolins l' arrebössan, horror y confusió;
lo foch del cel li encercla corones de guspíres,
li fa escoltivol música l' espetegar del tro.

Brandeja ab ma ferrenya l' espasa flamejanta
 que romperá en lo dia darrer lo pern del mon:
 y escamarlat damunt la víctima geganta,
 peu ensá, peu enllá, li descarrega al front.

Vessant de Deu les ires hont fou trempada, hi baixa
 semblanta á una columna d' incendi pyrenaych,
 que, com faixá l' Europa, l' Atlántida ara faixa,
 ¡para 'l coll, com dihentli, abismat' ja, que caych!

Espignet de la trompa que als mons, en sa agonía,
 cridarà al espantable juhí del Criador,
 sa veu desbota rústega pel cel que s' encendia,
 com de cent rodants carros traqueig retronador:

—Atlans, heu de desésser, la terra fins que us serva
 s' en ha d' entrar á estelles com á vaixell podrit.
 Fássas' enllá ó enfonzes' l' humanitat superba,
 fássanshi monts y regnes, que 'l mar muda de llit!

Ja apunto á ses entranyes la ploma per escriurhi
 lo jutjament del poble que 's creya sempitern:
 plegau, Atlans, de batreushi, Hespérides, de riarhi,
 purs ángels, á la Gloria; fills de Neptú, al infern.

No 't sia greu servirlos d' enterradora aixada,
 persó fosser de pobles y mons jo 't guio assí,
 y á fi de no es queixarte lo cor, de ta estimada
 per ara repintarli l' imatge n' esborrí.

L' Europa tu arrancares de l' Africa, les dues
 dels brassos de l' Atlántida d' un colp jo arrancaré;
 y á aqueix corch de la terra, sos fills y filles, nues,
 del Deu que adora, als poltres, per grana llars aré.

Mes ¿sents? d' arrel sorbintla la terra ja 's mitxobre,
ohl mírala estimbada rodarhi desde 'l cim;
li raque ò no, ha de beures' girada de sotsobre,
de l' amargor de l' ira divina l' escorrim.

Ni som en la gran era tots sols eix blat á batre;
mira allí com ses ales hi aixampla 'l Simöun,
lo torb del Equinocci surt mes enllá á combatre,
y 'l mar s' espanta al veures d' un altre mar damunt.

Y tots d' acort la colcan pel nort, garbí y mitjdia,
esquarterantla ab boques de gegantins caymans,
ab gran ragull, dientme quiscun, que engoliria
del univers en runa los trossos flamejants.

Aguayta com hi abocan los pols ses nuvolades,
que ab llurs ramats aplegan lo levantí y ponent,
s' arruan y espesseixen, al tro, arremolinades,
de mon fuet de flama que atadó 'ls encen.

¿Lo brahol d' un incendi dels núvols ous dessobre?
de llamps es una mànega que hi baixa en terbolí
¿Altres ne sents al fons? son del infern que 's obre,
per rébre-la entre Harpies y Furies en son sí.

¿No sents com xiscladores per tot ja esvolategan
empenyentla y penjántseli als peus en lleig eixam?
ensemps que ronch me crida l' abisme, hont l' arrosegan:
¿eix pa com no li llesco, fentlo glatir de fam?

Cuyta ohl que es hora, cuyta, si tens prou pít, devalla
de Calpe á l' aygua, pássala, tramóntala d' un salt,
á Hesperis trau dels brassos d' eix mar que la avasalla
y creuré al que m' apressa, terrible Deu de dalt.

Ronch tro de trons que 'n baixa, suspen al estimbarse
cingles y mars, y al cel que fa de tornaveu,
tement morir, los astres y mons semblan pararse
á ohir la nova, altíssima, paraula del gran Deu :

—Al dar per cor la terra á eixams de mons,—Covaula
los diguí á tots, corona siauli de claror,
y als brassos ab canturies ó Serafins, bressaula,
que es l' home qui hi va á naixer, lo fill del meu amor.—

Mes no encara; mil segles fent y pastant la terra
passí, per guarda 'ls Angels, per llantia 'l sol li he dat,
y ell contra mí, á tot hora, subleva al crit de guerra
l' univers que á ses plantes posí, ¡malagiüanyat!

Oh! cada sol, cada astre del cel sentme una lira,
que 'm canta en mons mes amples y hermosos son amor,
que així l' aubaga terra que ni tant sols s' oyira,
que eixa taca d' un punt m' haja robat lo cor!

Prou juní 'ls continents, de l' aygua al destriarlos,
perquè en ma gloria unissen ses llengues en un cant;
mes lo pecat m' obliga, ¡y ab quan doló! á esbullarlos;
¿quin mal t' he fet, fill d' Eva, que aixis m' ofengas tant?

¿Perquè m' escups lo fanch, de que 't traguí, á la cara?
No parant jo d' amarte may paras d' avorri 'm.
Recordant lo diluvi tremola 'l mon encara,
y ja 'n demana un altre l' Atlántida ab son crim!

Mes, prompte, á la que esborra del cor mes santes regles,
com lletra mal escrita, la esborraré del mon,
y 'ls segles á venir no sabrán dir als segles,
los vells Atlants, llurs tronos, ó sepultura hont son.

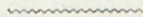
Mar, que en ton llit t' enaspras per mos enuigs empesa,
foch, que bulls dins la terra, si la 'n podeu rentar,
veniuhi tots á caure, com llops damunt la presa;
atia 'ls tu, mon Angel, y dona 'ls la á tragar.

Oh! atolla en sa rodera lo carro de la gloria;
llansa eix got de metzina, sinó 'n beuré tothom;
destralejant fes llenya del arbre de l' historia,
esbulla 'ls pobles, trenca la terra que 's corromp.

Y 'ls vuy malavinguts fragments en que 's partesca,
units per un gran poble me tornaran á amar,
com un parell de braus que 'l bover desjunyesca,
per, al ser vells, poderlos mellor aparellar.—

Diu Jehová, y per entre los sols de sa corona
sa cara ha vist Alcides, com llunyadá llampech,
al núvol cel, que obrintse de pit, flameja y trona,
y tantost cau, com arbre que un llamp ha deixat sech.

Mes de prompte enardintse de foch á una guspira
que encengué ses entranyes despresa de son ull,
com estimbada roca, se llansa al mon que espira,
gromoll de terra y aygues d' un chaos al rebull.

LA GRAN CASCATA

CANT QUINT

Invocació al Gení del extermini. Gemechs de la terra mitx anegada. Saltant d'aygues que pel esboranch de Calpe s'hi abocan. Sicília, Alger, illes de Jonia y Xipr, sortint de la mar. Regirament de les ones ab les despulles de l'Atlántida. Hércules, maresmes y camps á través, busca á Hesperis, ab un arbre encés per brandó. Ella 'veu venir y pren comiat de ses filles.

MINISTRE d'exterminis, que 'ls llamps hi descarregas,
d'ells á través, oh, d'ells, de polsaguera y fum,
per eixa nit reveure l'Atlántida que ofegas;
deixam muntar tes ales de ton flagell al llum.

La canto capbussada tombant al precipici,
del mon en les entranyes, com boja despertant:
més, cántala tú ab veu de trompa de judici,
que d'esglay ragullosa la meva no pot tant.

Renechs, ays, cridadissa, xisclets d'esgarrifansa,
ahuchs y udols unglejan lo cor, per tot arreu,
de feres que sadollan en l'home sa venjansa,
per culpa seva al bátreles també 'l flagell de Deu.

De Pompeya al estendrehi son mantell lo Vesuvi,
de Troya y de Pentápolis ressona 'l fort gemech,
l' esgarrifall, bram d' aygues, y monstres del diluvi,
y de la nau del mon al rompres, l' espetech.

Colgades en sepulcres d' escuma, les montanyes,
de peus al fanch, responen ab crits y gemegor,
y s' ou, com si enrunassen mals genis ses entranyes,
de colps, pichs, barrinades, y enfondraments rumor.

Sota 'l tallant la víctima trampela, mes: Ovella,
apar li crida l' Angel, no 't calrá no estrevar;
tes selves qui esplomissa, tos cingles qui estavella,
qui ton tos camps d' aurifich velló, t' ha d' escorxar.

Tot regne en rodalía s' astora y palanqueja,
anyells que han vist la ovella en mans del matador,
y ab membres y óssos fora de lloch, lo mon panteja,
sentint d' entre sos brassos arrabasar lo cor.

Tan bon punt á les ones lo Calpe s' esportella,
abócanshi en cascata com feres udolant;
y á cada tros de serra que l' aygua avall capdella,
aixampla mes sa gorja l' engolidor vessant.

—¿Qué baixa, crida un nin, de Gibralta á ramades?
no son los bèns que á peixer venian lo rebrot,
que son bramayres monstres de crins esterrufades;
mare, mareta meva! que 'ns xafarán á tots!

—A tots! ella responli, ab aqueix mot m' axalas
lo cor; vina á mos brassos, fill meu, no 't cal fugir:
fugiu, fugiu vosaltres, aucells que teniu ales;
jo esper ab qui mes amo que 'm vingan á engolir.

Lo Volga, 'l Ròse, 'l Ganges, y ab llurs sorrals y roques
cent rius semblan tombarhi suspesos d' un plegat;
generacions y segles, aixi afamada, embocas,
la sense fons ni vores, negrosa eternitat.

Y 's muntan y revénen, y arreu volcats s' abisman
en remolí, frissosos, mars sobre mars al fons,
d' ahont ab bull d' escumes y vents que s' enfurisman,
renaixer sembla 'l chaos sepulcre y bres dels mons.

Si per anorear l' Atlántida, rompessen
les aygues tenebroses, y ab tro y terrabastall,
ab lo rodam á estelles del univers cayguessen,
de cel en cel duhéntsels' esfrontissats avall,

y dels espays per negres fondaries empenyentse,
d' abís á abís rodassen desmadeixats assí,
y 'ls munts á tal descárrega de soca á rel desfentse
d' astre ab cantells tombassen á dintre 'l revolví,

y esberlada la terra ses dèus, costellam y òssos
foragitás en térvol y reinflat torrent,
y á sos antres rublerts de fum y flama, á trossos,
á fondres s' empouassen pilars del firmament,

del cel així á la terra les mars s' arquejarian,
ab esquerdada música, revolta y caggirell,
cayent de por, los homes y puigs ho aguaytarian,
esblaymats, cruixint d' ossos, y arrufat lo cabell.

Sicilia, Alger, Cerdunya que 'l mar mitx abrigava
ab tres plechs de ses ones desde 'l temps de Noè,
sentírense aqueix vespre robar la cotxa blava,
y en llur nuesa Flora ses prades estengué.

Y atrossantse, les illes de Jonia, com bessones,
ajogassades, ninfes que isquessen de la mar,
bésat son front per l' alba, sos peus per clares ones,
al so de dolsa lira posárense á cantar.

La mar de mars en branques volcada esbadihantse,
solleva, aixaragalla y arrasa per supols;
se fan enllá les serres, desdint y capbussantse,
y torres que muntavan al cel, besan la pols.

S' adressan erms y marges, aprés que 'l mar trosseja
ab una ma llurs boscos, ab l' altra llurs ciutats;
als peus del puig rodola son cap, y 's balanceja
l' éspirit de les ones damunt l' or dels sembrats.

Escapsats idols, brédoles, del temple gran despulles,
ab la floreta rodan que 'ls encensava 'ls peus,
los calzers d' or y ceptres s' amagan entre fulles,
al veure així ofegarse los sacerdots y deus.

Lo taup al niu de l' áliga, lo peix al nuvol colca,
aís cims hont espigaren sos pins torna la nau;
en lo jas de la dayna la rémora s' revolca,
y escorcolla 'l d' Hesperis algun marí gripau.

Les eugues que batian lo blat, nadan pels ayres,
ab l' era y mas á trossos, y garbes y garbers,
fan un gabell entre ones arbreda y llenyatayres,
y ab sos difunts la fossa barreja sos fossers.

D' assó á través, cadavres de pobles y boscuries,
que bullen ab los nuvols en tufejant barreig,
camina y nada Alcides, vers l' hort de les canturies,
de peix molar, de morses y catxalots rabeig.

Prop seu rumbeja una illa naixent ses verdes robes,
y, ab bels de mort, encara penjantshi blanchs xayons,
esperan á ser presa de les marines llobes,
que, ab l' illa y tot, altra ona los arrossegue al fons.

Nines en flor lo cridan desde un cim de palmera,
allargantli los brassos de gebre esblanquehits,
y en sos genolls musclosos y rossa cabellera
se penjan infants tendres pel fret esmortehits.

Mes ell tot ho rebuja y empeny á cada banda,
morts y vius, moltonades y llenya á curumulls,
d' un rehinós pi á la teya gegant que 'l vent abranda,
á la gentil Hesperis, cercant, de negres ulls.

De sobte ab ays planyivols y esgaripar de nina
venen vius á punyirli lo cor sos alarits,
com piuladissa y tristos sospirs de la cardina
la torrentada al durse 'n sos xiricants petits.

Per sos jardins frissosa va passejant la vista,
¡jardins platxeriosos que ja florireu prou!
quan apareix Alcides ab son brandó á la vista,
y entre la por y 'l goig son esperit se mou.

Es qui engegá les ones allí; ¿ve á esparonarles,
ó condolintse d' ella, ve á dúrselan' á port?
mes ¿com deixar ses filles? ¿com somiar deixarles?
jamay! entre sos brassos primer reptar la mort.

¡Oh puritat angélica, llavors li aparegueres,
com un Angel moçantli de Bética 'l camí!
Vinahi si vols guardarme ton lliur, li digueres,
y al punt, per assolirte, de tot se despedí.

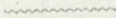
Fa 'l darrer plò' ab ses velles Hespèrides que moren,
com dits d' una ma balba dessota 'l taronger
arrupides, y en ombres hont tant felisses foren,
al deixarles cadavres, també ho voldria ser:

—¿Perqué á mon coll, ó filles, enarbro vostres brassos?
al pit lo cor se 'm nua d' havervosho de dir,
nosaltres que viviam de besoteigs y abrossos,
los ultims hem de darnos gemats ans de morir.

Per sempre aquí á la terra qui os hi posá vos deixa,
mes ay! á ses entranyes no reptèu de cruels,
que es de dolor l' espina punyent que 'l pit m' esqueixa.
y son, mirau, mes llágrimes del cor foses arrels.

No vullau saber alre, de mon amor poncelles;
anau al cel á obrirvos abans d' entendre 'l mon;
jo que ay! embriaguimhi d' olors y cantarelles,
hauré d' arrossegarhi ab la vergonya al front.

Y al cel alsant la vista, los dona l' a-revèure
arrancantse á llurs brassos que cauhen esllanguits,
com esllanguits colltorcen los branquillons d' una heura,
d' un arbre amich, al perdre los brassos y los pits.

HESPERIS

CANT SISÉ

Los Atlants s'en pujan serra amunt á bastirhi un gran casal, que 'ls servesca de so-
pluig en lo nou diluvi. Hespéris se fa encontradissa al héroe. Li conta sos amors y
maridatge ab Atlas, ses penes, y 'l malastre de sa vida. Hércules la pren per esposa, y
ab ella á coll, desfá 'l camí de Cades, á través de les ones. Hespéris desfallida dona l'
adeu als anyells y aucellades que foren ses delícies.

HESPÉRIS, la d' ulls negres, perquè sos fills no vejan
al grech que ve á escomètrera, llampech en la foscor,
á la ciutat ciclopea s' acosta, hont remorejan
com roig eixam al veure robar ses bresques d' or.

Y 'ls diu, ab por, que pujen plegats á la montanya
y al cim, puix lo diluvi segon era vingut,
per soplujarshi munten al cel una cabanya,
desde ahont pugan veurel' extendre á peu aixut.

—¿Y allá vindreu? preguntan, y ab veu que li tremola:
—Allí aniré, responlos, quan la maror vindrá.
Peró sos fills li signan aquella montanyola,
y ella pensa ab cingleres y terres mes enllá.

Y, rampa amunt pujantse 'n arramban feixuchs codols,
magalls y cunys, per fendre la roca de soley,
y per servir de jáceres, antenes y permodols,
fan càrrega al passarhi dels arbres del esquey.

Al veurels enfilarse rabents de roca en roca,
recorda Hespéris l' hora que hermosos los parí,
alsa y retors en l' ayre los brassos, y la boca
mitx obre per cridarlos: Tornáu, que us enganyí!

Mes repensa, y tement, si massa plany llur vida,
que li pendrán la joya que te de mes valor,
á llur fossa deixantlos volar á tota brida,
atura 'l mar de llágrimes ab que desbota 'l cor.

Per sempre despedintse 'n ab un ay de agonía,
dos rierons enjega dels ulls, ja lluny de tots,
y ab los cabells estesos, com presa de folia,
á qui s' atansa, diuli paraules de senglots.

Los llops de mar y terra que venen á esqueixarla,
s' amanseixen ohintla tan dolsa sospirar,
fins sembla que les ones s' aturen á escoltarla,
com blanchs anyells venintli les plantes á besar:

—Déu ó mortal, qui sias, li diu, tu que vingueres
á veurem al abisme rodar ab tots los meus,
sí, fill de mare humana, de sos dolors nasqueres,
plányme, ay! á mi, que ab llágrimes de sanch t' amaro 'ls peus.

Mare he sigut, mes filles al cel no deixí veure
perque me les voldria per flors de son jardí,
donchs moren, y son últim alè jo no 'm puch beure,
moren, y lluny dels brassos y cor hont los bressí.

Tinch dotze fills d' espatlla musclosa y pit titanich,
lo mon, com ells, una altra dotzena no 'n sosté;
com los rochs que al cel tiran, caurán en vol satánich
fent guerra á Deu, y mare demá ja no seré.

Una patria tenia, rovell d' ou de la terra,
no tinch ja patria dolsa, ni res de quant amí,
ton bras, ton bras terrible per sempre m' ho soterra,
y sols los ulls me deixas pera plorar sa fi.

Ay! d' aqueix cor que feres bocins, be t' en pots dolre:
salva 'm no temo 'ls monstres que d' ayre veig venir
fent xirricar les serres de dents que m' han de molre,
altre temor m' acora que jo no 't goso dir.

Quan ay! me coronavan mos dias amorosos
de flors de juvenesa que enmustehí 'l neguit,
de la serra que hereta son nom, als soleyosos
cims, d' Atlas somiava recolzadeta al pit.

Los ulls á l' estelada, dalt, part d' amunt la pensa,
cantava ell les celsties y 'l fill de l' albá ros,
dels mons que infantá l' Eros y cova, l' avinensa,
y ab lira d' or, jo ales donava al rim festós.

Polsávala, á mos fills girantme engelosida;
plaviam, ay! de veurels ab sos ditets gebrats
los bens escarpir elles, peixentlos sajolida,
y ab los lleons ells batres' pel rost abrahonats.

Sovint ab llurs joguines deixantlos al herbatje
baixavam á esbargirnos al borbolleig d' un riu;
de tarongina, sálides florides y brostatge
als cisnes d' ales blanques enmanllévant lo niu.

De nostre poncellatge l' albada allá retreyam,
los ulls de mes Hespérides, llur front somiador,
mots ignocents d' esposos enamorats ens deyam,
que 'l cor, al recordarsen, se trenca de dolsor.

¡Somnis de maig flayrosos, que d' hora us esvanireu,
ara entre espines l' ánima sols sab de sospirar,
y aprés que ab aleteigs y besos la adormireu,
sols sab abuy de plányerse, mos ulls sols de plorar.

Endormiscantsem' Atlas á l' ombra d' uns arbossos,
era un mitxdia cálit de sol y xafogor,
jo lluny, ab ses ovelles sentint mos pollets rossos,
m' acosto de les aygues á pendre la frescor.

Quan un auCELL que á estones venia 'ns á complaure,
per ma dísort, s' en vola, bonich com un estel,
de llurs jochs á ma prole candíssima á distraure
ab son bech d' or y ploma de la blavor del cel.

Cull becada, y de l' herba s' en puja á unes ginestes,
de la ginesta á una alba hont nia l' oriol,
y de branqueta en branca, ve ab saltirons y festes
als cortinatges d' heura que 'm fan de parasol.

Espiantlo 'l seguiren mos fills escorredissos,
y ab blana ma fent tórcer los mangles y bogam,
hont creyen veure tendres aucells assustadissos,
me veren entre escumes distreta rabejá' 'm.

Fan repensió als esforços darrers de la pureza,
mes tornan á ma cara, bella en mala hora, 'ls ulls;
y al cel volant lo geni beneyt d' ignocentesa,
amaga 'ls seus plorosos ab sos finíssims rulls,

Creixeren, y veyentme 'ls de victoria en victoria
de guerra al bruyt y d' armes anarse 'n á llevant,
pensí que entre ses ales los ayres de la gloria
s' endurian los térvols recorts que 'm matarán.

Mes Atlas mor, é indomits los fills que duguí al ventre
voltárenme ay! encesos d' un malehit ardor,
y abuy mateix! volgueren ¡no es molt que 'l mon se n' entre!
volgueren ferme oferta de llur damnat amor.

¿Als ulls en que mirarme solia, com aresta
debia rebotir rasposa y foguejant?
¿Del vostre, ó Deu, lo llamp cridar sobre llur testa?
¡Perdó! jo 'ls era mare, mon cor no pogué tant.

Cayentme al colp les ales del cor, ni sols paraula
los torní, y abocantse 'm les llágrimes als ulls,
del clot de qui mes amo vinguí á regar lo saula,
y aquí fineix ma vida, si tu al pit no 'm aculls.

Tu que enfonzas ma patria, no 'm perdas ay! ab ella
condolte d' eixa mare y endútela 'n ab tu.
Trau de perill de totes mes joyes la mes bella,
salva ma puritat ó aixafa mon cor nu.

Sálvamela! t' ho prego pels nins que 't dihuen pare.
Jo 'ls gronxaria als brassos, jo 'ls donaré 'ls pits meus,
mira que es ay! un glavi per aqueix cor de mare
l' alletar la fillada de qui atuhíli 'ls seus.

Mes... no; no te m' endugas, que d' Atlas so l' esposa,
y altre home ni per traure 'm del clot m' ha de tocar:
óbremen un, y cólgam ab un penyal per llosa,
que 'ls fills de mes entranyes no pugan decantar.

Diuli aixis, y á morir s' inclina al peu del arbre
que cobricela 'ls óssos del seu marit difunt,
quan sembla 'l mot d': Espósat, sortir de sota 'l marbre
entre 'l plor de ses filles y 'ls crits de serra amunt.

—Lo cel m' ha duyt, Alcides li respongué, no temas,
la ma d' esposos demnos en nom del Eternal:
rodarán á tes plantes los ceptres y diademes.
¡Fugim! que 'ls vents udolan y la maror mes alt.

Y á coll prenentla al grífol del mar creixent se llansa,
de peus y mans servintse com d' ales y de rems,
y presa 'l cor d' Hesperis de dol y d' anyoransa
se 'n vola ab les deixalles de mes joyosos temps.

—Adeu, alats salteris, aucells que 'm despertareu,
no tornaré á bressarvos de l' alba 'l vent suau,
vardises, que per ferme bona ombra us enramareu,
ponts de verdura y porxes, per sempre adeu siau!

¿Y mos anyells? coneixen ma veu encara y venen,
que hermosos ay! de veure, que flonjos d' amoixar,
y ab tristos bels, mirantme de fit á fit, s' estenen,
com volent dirme: Matans, ja que no 'ns pots salvar.

També, ay de mí! la cerco la mòrt y no la trovo,
pus, cadávre, al registre dels vius damnada estich,
rieró á qui ja perles y arena d' or no robo,
adeu, clapers y boscos sagrats, també os ho dich.

Per sempre ab quant estimo, jardí, tinch de deixarte
del mar á ser pastura, tant que t' aymava 'l cor!
la lira sols m' en porto, que m' aydará á plorarte,
puix sols hi tinch sencera la corda del dolor.

L' ENFONZAMENT

CANT SETÉ

Los titans s' afanyan á muntar son edifici. Quan lo tenen á punt de cloure, s' adonnan de la fugida d' Hesperis ab lo grech, y ab los bocins de la obra ciclopea, que li rebaten, l' empaytan serra avall. Ell fuig, á grans gambades, entremitx de la pedregada y desfet de les aygues. Horribles visions de Hesperis en la fosca. Lo llamp encen la gran ciutat dels Atlants y ells s' en gaudeixen, y á sa llum enlestintse mes, tantost assoleixen á Hércules. L' ayguat domina les altures, y 's lligan per sempre les ones de la mar del Nort ab les del Mitxdia, les d' Occident ab les del Mediterrà.

Al cap d' amunt d' un cingle, gegant que 'ls nuvols toca,
altre 'ls Atlants n' aixecan en alterós fortí,
que 'ls soplujé ab Hesperis gentil, de roca en roca
quan pujen les onades com gossos al festí.

Romp l' escodayre ab ferre de tall la pedra crua
que ab suor negre estovan sos muscles, pit y front;
y 'ls rochs deixa 'l manobre damunt sa esquena nua
tombar, en l' ample córrech fent de pelísquich pont.

Ab unglots de diable ganxuts altres n' arrancan,
barruers empernantshi, dels puigs ab tremolor,
y á colps de peu, á falla de mall, los esvorancan,
ab pedres tasconantlos, á tall d' estellador.

Y ab ma de ciclop sobre mes grossos rochs los pujan,
en paret de cinch brasses d' amplaria, amunt, amunt,
y altres rochs, que á les feres en mala nit soplujan,
arrabassats com tofes de llana 'ls van damunt.

Per coronarla ab volta després indestructible
s' acotan cent espatlles com archs de campanar,
y de gra á gra s' hi assenta lo rocatam terrible,
sens fer les cariátides de carn debategar.

Quan, mitj clos l' edifici, ja del ayguat se reyan,
serres avall, d' escumes y llenya en lo borboll,
á la claror de l' atxa reynosa, l' heroe veyan
fugir, y ay! ab Hesperis, llur mare hermosa, á coll.

Los alsaprems de ferre li tiran y rocassos,
y darrera 'ls esqueixos de serra, al enjega 'ls,
com rius al mar devallan, apuntalant los brassos
en plátanos sens branques que 'ls feyan de parpals.

Y deixan terra y aygues ensá á cada gambada,
tramontan fraus y conques, torrents y xaragalls,
á 'ls seus al retornarse 'n la grua en sa volada,
no veu aixis depressa passar turons y valls,

Llur crit, trapitj, llambordes y bigues que brunzeixen
á Alcides esparonan que fuig per l' erm fangós;
quan á sos peus restobles, selves y munts falleixen,
com tallamar devora les ones coratjós.

De còdols terrossedes y tronchs á la tempesta,
y esquitxoteig que enllota lo cel diluviant,
s' hi lliga la dels núvols, damunt sa rossa testa
brugenta, xafadora, y en tervolí esclatant.

Lo pi, que flámareja del héroe als dits, s' apaga,
unich estel que eix vespre d' horrors al front tingué,
y en la foscor palpable d' Egipte tot s' amaga,
com si apagás los astres del cel qui 'ls encengué.

Lleons, caymans y boes ab óssos blanchs se tupen,
ensemps ab llurs montanyes de glas y de verdor,
Lleveig, Austral y Bóreas, de alé de gel, s' escupen,
y sembla 'l mon desferse d' espasme y tremolor.

Les boyres apilades en aygua y pedra 's fonen,
sa crin de foch espolsa lo torb desembridat,
y ab llur bram les balenes, al bram del mar responen,
á tall d' illes surantes fenent sa immensitat.

Entre elles, l' héroe, y trombes en remolí, s' engolfa,
contra corrent y á palpes, sens atinar ahont,
y 'l temporal y 'l xáfach que l' huracá regolfa
y les mars d' uná á una s' esberlan en son front.

Sovint cayent dels ayres, en l' infernal masega,
com fosch sepulcre 'l traga l' abisme rebullent,
y de sos antres altra sumsada l' arrossega,
boyres amunt, com fulla resseca en mans del vent.

Quan pensa que per rónega, plombada, frau s'estimba,
los peus li amoixan hordi pastís y bla enciam,
y al refluir l' onada, quan ja li apar que mimva,
de colp remunta 'ls nuvols á frech á frech del llamp.

Y á sa claror, un chaos apar de roja flama,
la mar d' hont ell es átom, d' una ona al cim penjat,
davall boques de monstre dins la del mar que brama,
damunt rius d' aygua, marbres y fusta á bell ruixat.

Y boyres, munts y onades, ab ronchs esgarrafosos,
anar pel cel y abismes del mar á revolcons,
en llur desfet y brega set voltes, ragullosos
trametent d' un al altre lo cru espetech dels trons.

Veü á gavells cadavres passar d' infants y dones,
lo seu alguna encara duhent lligat al pit,
y á 'ls Atlants, entre crestes de neu de llunyes ones,
de basilisch l' ullada clayantli fit á fit.

Veü assó y l'encobertan de nou tenebres fosques;
ab aygua á coll trasteja de terra al cel tramès,
ja entrebancat d' un cingle per aspadades osques,
ja entre 'ls cabells nuosos d' una ridorta pres.

Cau, graponeja, l' colga sovint l' ona negrenca,
d' ahont cerca refugi ne surt ferestech Orch,
l' abet á que s' agafa segueix d' arrel ó 's trenca,
hont posa 'l peu se bada per engolirlo un gorch.

La llambreganta ullada de fera monstruosa
seguint, tantost, lo copsa son ample coll obert,
y ensopegant l' estrijol de sos caixals, l' hermosa
fa ohir son escarfall en l' horrorós concert.

Y monstres afigura llavors mes espantables,
que á rues pernabaten y jugan al entorn,
llurs boques de caverna badant insondejables,
sovint per algun llamp enceses com un forn.

Y es tot per ella un chaos d' espectres lleigs é informes,
ho son pinacle y sótol rodant en confusió,
la rufacada es ayre de llurs ales deformes,
sa llengua 'l foch del nuvol, llur bramadissa 'l tro.

Fantasmes son que allargan negrenchs y ossósos brassos,
 los verns que 'l vergassejan surant d' arrels amunt,
 balenes son les roques, los turons gegantassos,
 que encaputxats de nuvols s' encalsan d' un á un.

Umple 'ls espays de sobte feréstega clariana;
 ella ho coneix, l' atlántica ciutat ha encès lo llamp;
 la flama, que l' encercla com infernal capsana,
 respon al mar y als núvols ab mes sencer rebram.

Vergers, palaus y llotjes son boques de Vesuvi
 ab que brega atenyentlos á llenques la maror.
 Sos fills quan s' en adonan, lluytant ab lo diluvi:
 —Be trigá prou, esclaman, ma llar á fer claror!

Y, á raig á raig, Alcides de mes aprop sent ploure
 palets que servirian per moles de molí,
 y bromereig y trangol darrera seu remoure,
 y estendre per garfirlo llurs brassos de rampí.

Llur escarritx de dents l' aixorda, y roncadera,
 llurs ungles ja esgarranxan de sos talons la pell,
 y al crit y esgarrifansa d' Hesperis encisera,
 te por de que ja urpejen son voleyant cabell.

Mes ja pels llamps y onades arrabassats sortian,
 de Calpe 'ls esgardissos y arrels al ample espay
 en daus cayruts y pannes que sa vuydor umplian,
 l' hermosa llum á veure que no oviraren may.

Y esgarrifats s' ajupen y engorgan altra volta,
 damunt carreus que 'ls feyan ahi de fonament,
 y 'ls tenebrosos antres d' aquella mar revolta
 retronan y s' escriuixen al gran capgirament.

De les gentils Hespèrides lo talam s' aclofava,
 dessarrelats llurs cingles s' asseuhen á les valls,
 y en ahuchs horrorósos y gemegó esclatava,
 com dona que en mal part llansa 'ls darrers badalls.

Als puigs obren sepulcre los plans que s' esbadellan,
 donant per clots y balmes de mort bells esbufechs:
 ja no hi badallan homes, ja gossos no hi esguèllan;
 d' un mon en agonia mortal son los gemechs.

Mentre escorpins, y vivres, y erugues verinoses,
 que en l' albeca del arbre caygut tenian cau,
 escup per grans clivelles que 's badan ragulloses,
 á glops á glops, ab térvoles escumes al cel blau,

á la feixuga d' aygues inmensa sobrecárrega,
 com feix de canyes cruixen trinxades ses arrels,
 y esquéixanshi grans núvols encara en ample mánega,
 y s' hi desfan en xáfach y serps de foch los cels.

De mes alt, en cascata de flames adollantse,
 son front y pits calcígan les ires eternals,
 mentre en sos peus de roca, com lleig eixam, penjantse
 abisme avall la estiran los génis infernals.

Pel cim dels puigs y cingles, com braus sense barrera,
 s' empenyen les onades del fort Mediterrá,
 á tombs ab altres cingles y puigs que en sa carrera,
 fan rodolar á empentes, sens dirlos: Feuse enllá.

Així, del torb en ales, les mars del pol se baten
 ab les ciutats y serres de glas, illes y mons,
 y desnossats y á timbes ensá y enllá 'ls rebaten,
 seguits d' estols de feres y naus á tomballons.

D' eix mar al bram titanich, en son llit ragullosa,
part d' allá de l' Atlántida, respon la de ponent,
y de turons per rompre la colossal resclosa
d' escuma hi rebatia sos munts de cent en cent.

Desfentse 'l mur de pedra de soca á arrel tremola,
com vell glaner d' aubaga, de destral ferrea als pichs,
ab aspre terratremol qualque marlet rossola,
mentre enrunantse cruixen sos fonaments antichs.

S' aterra y l' enderroch en ales de les Furies
vola ab la mar á rebre les ones de llevant,
arreu arreu, les planes rublint y les boscuries,
arreu arreu, com arbres los puigs arrabassant.

Topárense, ab llurs aygues, llurs aygues barrejaren,
y ab llamps per lluminaries y d' ayre terra é infern,
al tro y terrabastall per música, 's lligaren,
entre surantes selves é illots en llas etern.

Quant l' univers Deu trenque així 's veuran sos tròssos,
passar, entre despulles, horror y solitut,
lo sol caduch, á palpes, buscant sos cabells rossos,
y la mort, de ses víctimés trucant al atàhut.

Mes del bruyt destriantse l' angélica paraula
atia á sa gran victima més Furies y llampechs:
— Pujáu del Nort, baixáu del Sut, tempestejáula.
Feres aquí, prenévosen los trossos á mossechs.

Y ab lo fuet flamiger de sa rogenca espasa,
los percudeix y aquissa, cada guspira un llamp;
y l' regne que s' en entra, la vila que s' abraza,
fan ab la mar, los núvols, y cel y terra un bram.

LA MORT DE GERIÓ

CANT VUYTÉ

Hèrcules s'acosta al mur de Cades. Se deixa pendre á Hesperis de ses espatlles per Gerió, qui fa estimbar per damunt seu una gran roca. Ressurt de l'aygua y mata al traydor. Naix l'arbre *Drago* y plora sanch vòra 'l sepulcre. Hesperis desde un cap de penya pren tristíssim comiat de la terra que s'en entra y cau en fantasiós desvari. Alcides, al posar los peus en lo promontori, mata al gegant Antheu, y fent arma de son cadavre, empayta y fa perdre la mena de les Harpies, Gorgones y Estimfáides.

DEL cor gegant d' Alcides les ales ja decauhen,
quan adressantse á espatlles de l' ona, ab gran esforços,
ovira unes ciclòpees muralles que l' atrauhen,
com un cant de sirena que 'l crida á un llit de flors.

Era 'l teu front oh! Cades gentil, filla de l' ona,
gavina que en un calzer de lliri feres niu,
palau d' ebori y nacre que 'l sol de maig corona;
li sembla al héroe al veuret' que un cel d' amors li riu.

Mentre ells endarrerintse glopejan l' aygua amarga
ab embranzida rema de cara al aspre mur,
y 's penja á una palmera, que Gerió li allarga
entre 'ls marlets de rònega torratxa ab bras segur.

Per dar primer á Hesperis socors, al arraparshi
del dors atletich d' Hércules la pren, y á reculons,
al vèurela tan bella, fogós per abassarshi,
deixa esmunyir la antena, que roda ab l' hèroe al fons.

Per soterrarlo y mòdrel un bocí de montanya
fa caurehi, que á la vora tenia primparat,
y un ronch crit de victoria dels Atlants acompanya
l' aspre rumor del còdol al rodolá estimbat.

Mentres l' esclat de riure ressona y cridadissa
ardivol allunyantsen' á Hesperis gira 'ls ulls,
y en sa ilusió, com rosa de bosch esfulladissa,
li besa 'ls polsos que ornan com march sedosos rulls.

Però la mar obrintse de colp bromerejava,
mes enllá, un front eixinte y espatlles de gegant,
y com llamp, rebatuda per ferrea ma, una clava
brunzeix y l' esternia pels ayres foguejant.

Tu sola, hermosa Cades, tu sola te 'n dolguéres,
naix de ton pit un *Drágo* plorós vora aquell fanch,
y ab son fullam d' espasa vert cobricel li feres,
que l' arruixá molts segles ab llágrimes de sanch.

Ella á sa patria 's gira d' un promontori al cayre,
cercantla en va del chaos d' horrors en lo rebull;
tot li prengué 'l sepulcre hont baixará ans de gayre,
puix fins les dèus de perles s' estroncan en son ull.

Al flamareig girada de sa Sodoma encesa
de Loth sembla la esposa tornada bloc de sal,
desclou l' estatua 'ls llavis:—Ay llochs de ma infantesa,
¿no vos podré ja veure, ni al raig d' eix trist fanal?

¿Hont ets, hort, hont culliam ahir roses y lliris?
 ¿hont sou mes flors, aymades Hespérides, ahont?
 mos brassos erts vos cercan ab febre en mos deliris,
 y á mon senglot que us crida lo vostre no respon.

Sols ronques veus de monstre responen devegadas;
 aquell qui us ha arraulides ¿perqué 'm deixava á mí?
 ay! ¿per éll ab la sava del cor vos he alletades?
 ¿per ell entre agonies de mort vos infantí?

Ningú, com jo, infelissa! los vinyaters podaren,
 y 'l bou de mar verema; per darlos llit molsós
 niaren les cigonyes, los aromers brostaren,
 mes jo parí per peixe 'ls mon fruyt. Volgut espós,

y tu ¿que has fet del carro flamant de tes victories?
 ¿qué has fet de l' aurea lira que al cel tenia pres?
 Com neu que 's fon, passaren ta anomenada y glories,
 y si una tomba 't resta, sols l' ona sab hont es.

Dels regnes que apitrares, alguna nau rumbosa
 llaurant la mar que 't colga, crescuda ay! ab mon plor,
 ab la dent de ses áncores arrancarà la llosa
 perque un marisch me robe la bresca de ton cor.

Jugará ab les garlandes de nostre prometatge,
 que jo estojí, 'l lleig cranch que en les esclètexs viu;
 y ¡horror! en nostre tálam flayrós de nuviatge
 ab rinxos de mes filles tal volta farà niu.

Y nostres fills tan candis un temps? oh estimadíssim,
 de llurs calcinats cossos les feres fugirán
 l' Atlantich al gitarlos! Perqué, perqué ó Altíssim,
 no 'm fereu morta naixer havent de patir tant?

Fereu les flors com calzers per béureus en la flayre,
 los arbres per servirvosen' com de ventalls de flors,
 l' aucell perque refile, perquè lo bresse l' ayre,
 y á mí, á mí sols, per ferme regar la terra ab plors.

No puch mes, la rodesa de cap m' obre la testa,
 mos ulls perden lo veure, mon cor l' aletejar,
 sento en ell de l' Atlántida debatre la tempesta,
 y com xipré, aquí moro de vetlla en son fossar.

Diu, y girantse, aparta los ulls del trist calvari,
 per defugir l' horrible naufragi; y als trontolls
 rodant son seny en térbol, fantasiós desvari,
 s' en va esvanida y sópita per terra de genolls.

—Ay! mos poncells veig caure del cel com una pluja,
 y ferne llenya, moldrels y revoltals l' infern,
 com l' aspra mola al rebre forment de la tramuja,
 hont los atia 'l llamp del anatema etern.

Meş filles, ¿y vosaltres? jo os prometia imperis
 y ceptres, y, ay! vós dono set palms de mar tan sols!...
 De tres caps ay! lo monstre, fugim!.. Ta dolça Hesperis
 so que truco á ta fossa, mon Atlas, ay! ¿m' hi vols?

Ronchs himnes mortuoris murmura al lluny l' onada
 ab la maror, rufagues y trons en desacort;
 y á un tany de taronger sa lira d' or penjada,
 exhala sa anyoransa, com ella, en ays de mort.

Però la mort sa dalla no branda, no per ella,
 ans, desviantli 'ls ulls del espectacle fer,
 ab un bech de ses ales acluca sa parpella,
 perquè dels fills no veja l' esgarrifós xafer.

Dintre 'l rebull Alcides esquitlla, entre sumsades,
anantes y vinentes esgalabrat y xop,
y rebent en cada illa y escull ensopegades,
del sauló de la vora muscleja mes aprop.

S' hi escauen ab los Númides, Harpies y Amassones,
feram que foragita del Africa 'l desert,
¿vindrian á donarlí, pot ser, enhorabones,
per haver de cadenes deixat lo mar llibert?

Mentre ell esvorancava lo Calpe, 'l de tres testes,
aqueix rebuig del Atlas cridá á ferli costat,
y al devallarne en ales del torb, com ses congestes,
veu mort colltorce 'l monstre que la dugué al combat.

Tan bon punt vers Hespéris li veuhen pendre terra,
com llagostada cauhen d' Alcides al damunt,
darrera Antheu que 'ls mena, semblant á un cap de serra,
que rode empés pels brassos de foch del Simoün.

Mes, com pel llamp ferida, tot' Africa s' assombra,
quan l' heroe á son guiatge titanich escomet,
la voliayna es última que fuig davant sa escombra,
la escombra que de monstres lo mon deixava net.

Tres voltes á ses plantes d' un colp de puny rodola,
del fanch sempre aixecantse ab renadiu dalit;
quan l' altre ab ferrea grapa l' estreny y l' enarbola,
fentli cruixir com palla los ossos dintre 'l pit.

Lo llansa, y reprentlo pels peus, infernal massa,
lo rabassut cadavre fueiteja sos vassalls,
com lo foch que esparona los núvols, per hont passa,
de fera, d' home y d' arbre sols quedan esborralls.

Prou tíranli ruixades de darts les Amassones,
de closques de tortuga marina fent escut,
prou de ses dents y brassos fan arma les Gorgones,
y de sos ulls que tornan de pedra á tot vensut.

Mes totes capbussaren al mar esparverades,
com fulles que agombolan les aygues al ivern,
y en terra estabornides á colps y ala-trencades,
Harpies y Estimfálides fugiren al infern.

LA TORRE DELS TITANS

CANT NOVÉ

Mitx batuts per la maror los Atlants s'enfilan á una serra, no somóguda encara per les ones. Desesperant d'arriuar á Cades· ahont veuhen pendre terra á Hércules, proban per á fugir del diluvi, d'escalar lo cel. Quan n'está á tres dits la torre, feta de esculls y trossos de montanya, se 'ls aterra, y ab horrible imprecació rebaten contra Deu los bocins del enderrocac edifici. L'Exterminador atia contra ells los elements, y ab sa tallanta espasa acaba d'obrir l'abisme del Atlantich en la terra. S'hi enfonzán los Titans y de llur sepulcre brota 'l volcá de Tenerif. L'Angel enveyna son glavi de focli y remunta al cel despedintse dels altres continents fins al dia del Judici. Allá dalt s'ou un cántich de gloria al Altíssim. L'Angel de l'Atlántida, tornantsen' al cel, dona al Angel d'Espanya, que 'n devalla, la corona de la qui fou reyna dels mons. La veu del Teyde. Los terratrémols de les illes atlántiques.

OYDÁ, taurons y buytres, vos sobra á nit carnatge,
y encara us posa á taula l'Atlántida 'ls seus fills,
que debategan aygues ensá, llur crit salvatge
lligantse en chor ferestech del mar ab los renills.

Los Atlants á l'inflada maror se somorgollan,
tant prompte com resurten en báquich reguitzell
y ja avant, ja á recules y á tombs, uns s'agromollan
ab altres, armes, feres y boga en gran capdell.

Quan del Mar Roig les ones sobre Moysès penjades,
com mur que serva l'ira divina, á sa explosió,
bramant s'arremolnan al fons eslleivissades,
dant fossa al riu de llances y gent de Faraó;

aixis corcers y carros, ballestes y coronas
rodaren ab escumes y pols en terbolí,
tot vivent demanava socors, y entre les ones
sols responen cetacis y abisme: Som aquí!

Si, com Tritons llotosos, del aygua poden traure
lo cap, aguaytan lluscos si l' hèroe en lloch se veu,
y creuhen, no ovirantlo, que en lo pregon deu jaure
del mar, y d' anegarse prop d' ell, ja no 'ls sab greu.

Llur ciutat, com una atxa, flameja que flameja,
apar veure una mare condemnada á fer llum
ab son ossam de torres, que ja l' abís colleja,
als fills que també llansan de condemnat farum.

A sa claror, s' arrapan, galdosos, á una serra
que encara al gran diluvi la testa no ajupí;
y 'l fang de ses parpelles trayent, saltar en terra,
folls d' ira, á Alcides vehuen, d' Espanya en lo jardí.

Desesperant ferotges de beures la sanch seva,
quan ja sadolls de rabia la tenen á mitx coll,
contra la ma de Deu que á llurs unglots lo lleva,
de llur cor lleig esclata la verinada á doll.

Y agáfan ¡au! tronchs y arbres que al cru rocam s' estellan,
penyals que s' engrunaren tombant al damunt seu,
y amunt, timberes sobre timberes, arrestellan,
segurs ab tal escala de capbussar á Deu.

D' una estrebada arramban ciclópichs edificis,
ossades de balena, conreus y pedregams,
hont seya una montanya ja hi badan precipicis,
ses crestes d' una á una levantli, y sos rocams.

Si en lo reflux ensenya cap bosch ses cabelleres,
garfintleshi l' arrancan, y penjat com rahim,
ab ses afraus pels ayres, ses balmes rius y feres,
á asseurel damunt d' altres l' envian cap al cim.

Ja 'ls Pyrineus y l' Atlas soberg son una serra,
á espatlles l' un del altre, turó sobre turó,
y Avila, Calpe, esberles d' Atlántida y desferra,
de tros en tros, hi colcan encara ab confusió.

Y ells dalt, los uns dels altres al dors acimbellantse,
olmedes, puigs y nuvols amunt escalonant,
y á la mitja taronja del cel tot acostantse,
per amarrarshi aixecan los brassos de gegant

Ira de Deu, que dorms? oh no, que á ta rufaca
sa càrrega, 'l fort cingle d' arrels de ferre, esbat,
com sacudeix la seva de fruyts y fullaraca
l' alzina que l' espurna del cel ha corsecat.

S' aterra 'l castell d' homes del puig de puigs que alsaren
ab los blochs, en horrible cascata á capbussos,
de cel amunt á terra, de terra á mar tombaren,
de montanya en montanya capgirellant al fons.

Y ab desesper, abismes avall, caragolantse
s' escabellan y afonyan la cara esferehits,
y á tall d' entrelligades serpents atrenyellantse,
se clavan verinosos sangnants caixals y dits.

Si algun per desfogarse germana carn no trova
en sa quimera agafas' á un rodolant grahó,
y á colps de cap y urpades de fershi engrunes proba,
lo greny s' escalaborna, pero llur testa no.

Fins l' ànima, ferotges, arrabassat s' haurian,
 ells ab ells esberlantse lo front á colps de peu,
 sinó perque ab la flama de vida apagarian
 la tempestat que puja de llurs pulmons á Deu:

—¿Hont es? estrámpols cridan, ¿hont es? ¿perquè s'amaga?
 no te ja mort que mate, ni terra per colga'ns;
 si del llamp se refia, corsecador, no 'l traga,
 que anam á arrabassarli, malhaja! de ses mans.

Ascolta, (y 'l llamp l' Altíssim atura) á quatre grapes,
 mentre ells furgant resurten, dels que s' anegan, munts
 ne fan, agavellantlos dels arsos ab les rapes,
 y als vius fan de passera los enarcats difunts.

Los baobabs que arrapan, al pendre terra, ab furia
 romputs al cel voleyan ab la marjada, ahont
 com á sapats, musclosos gegants d' altre centuria,
 aixancarrats contavan pels seus los anys del mon.

Alguna de llurs dones que 'ls va ab l' infant darrera:
 ¿Que feu, esgarrifada los crida, donchs que feu?
 Ells garfeixen son flonjo cabell verts de quimera,
 y al cel tirantla: Vólahi, li diuhen, si ets de Deu!

Serrats, del regne fites, esculls y promontoris,
 ab son alám pels ayres fan de la terra uns llims;
 volant, volant empaytan los sócols als cimboris,
 y dels capgirats cingles devalla l' aygua als cims.

Barraques, naus, esberles de torre hi voleyaren,
 que al mar cayent son il·les, en terra un aspre bals,
 recers en que les focques un jorn s' enterrosaren,
 y lleixes hont niavan les àligues reals.

Y entreferintse altures amunt, á rans dels astres,
esclatan com metéors, y á trossos espargits,
fins á la Gloria duhen lo terbolí y desastres,
l' horror, fredat y guerra de les tartárees nits.

En tant lo torb, muntat en ales de les Furies,
juga ab los pans de runa, que 'l mar cent colps li ha pres;
y udolan tots, com llops al fons de les boscuries,
l' anyell, de qui sentian farum, quan ja no hi es.

Mes l' Angel atiantlos — ¿ Que feu ? bugadejáula,
maurau ses entremenes, arrels, y costellam,
peró com no es tal roba rentívola, esqueixaula,
y esvahiu fins la cendra d' infern que 'n deixe 'l llamp.—

Ouhen, y 'l mar ses ones, sos fochs lo cel atura,
sua sanch la montanya com un rahim prempsat,
debatega ab sos golfos ferrissos la natura,
per amagarse trèmola dintre l' abis badat.

Devalla, com cascata de foch, de broma en broma,
una espasa borlada de llamps, y l' alt turó,
que no podrá somoure lo cel, si s' hi desploma,
aydat dels vents, incendis y mars en confusió,

traboca 's, ab sa cárrega, com un bressol de canyes,
y ample y golós badantse, llabiejant maelstrom,
negrós aljub la terra los mostra en ses entranyes,
que fins á la mes fonda mitx s' esbadella y romp.

Esferehits reculan, mes ohint ja á llur sobre,
desbotar del Arcangel lo tormentós alè,
capitombant rebátenshi, quan mes ses barres obre,
gojós l' avench de veures, d' una fornada, ple.

Ciutat, cinglera, Atlántida y Atlants d' una gorjada,
 devòra, llot y escumes, balenes y aucellam,
 y, en remolí terrible d' infern, la torrentada,
 de pobles y garrigues, vaixells y pedregam.

En espiral, s' hi inferna la tempestat feixuga,
 y 'l torb ab qui 's batia pel mar á revolcons,
 si torna 'l monstre á obrir la boca, 'l mar s' aixuga,
 y sols hi haurá per darli los astres á crostonís.

S' enforna l' arma y torna lo xucladó' un Vesuvi,
 que á cada punt flameja y udola ab mes rugall,
 d' hont puja arrasadora columna d' un diluvi,
 de foch, que runa y aygues no 'n son bon aturall.

Castich gran! ab llurs eynes rojenques, rochs y grava,
 llenya del Teyde, pujan Atlants á capgirells,
 que copsa l' ample cráter, envolts ab rius de lava,
 per mes amunt rebatreis de flama ab grans capdells.

Tremola tot realme vehí; ab lligams de marbre
 fermat al que s' en entra, prou te que tremolar;
 Albion, Espanya, Libia, com branques ab llur arbre,
 ara-abans-ara, á trossos capbussan á la mar.

¿Qui trencará aquells brassos ab que á llur coll s' aferra?
 No 'm deixeu, com dihentlos, germanes del meu cor!
 Poder diví! s' enfonzan trencats de serra en serra,
 y d' aygua un bull sols resta que minva, minva y... mor.

Llavors lo geni enveyna la espasa abismadora.
 Com doná 'l colp terrible mon llavi no ho sab dir;
 podria sols contarho sa veu retronadora,
 que no ohirá altra volta lo mon fins á morir.

Mes vetaquí de 'l Africa l' Europa desjuniada,
entré elles mentres colca les mars un mar major,
y esbrancada la terra, y en dues mitx partida,
per nous volcans esbrava les flames de son cor.

Quan l' hortelá veu la aygua per la reguera corre,
que ha obert, s' atura al mánech del cávach repenjat;
aixís l' Angel, espera que 'l puig mes alt s' ensorre,
y estreb d' argent la lluna donantli, ha al cel muntat.

D' allí ab racansa 's gira llampegador als altres
continents: A reveure, cridant; quan tornaré,
vull abocar de flames un mar sobre vosaltres !
Temeu á Deu, que 'l dia dels grans judicis ve!

En tant á dolls l' Empiri vessa himnes de victoria,
com d' enfilay de perles d' angélich chor suspés:
¿Qui us assoleix? l' Atlántida, gran Deu, puja á la Gloria
per grahons de montanyes; tronau, y ja no hi es!

Tros de cel, al criarla la fereu ploure á terra,
perqué vostre designi tant alt s' hi benehís,
malagrahits servírense 'n sos fills per moureus guerra,
y ab ells d' una puntada llansáreula al abís.

Tan sols per fer renaixer los que 'l amor sospira,
jardins de les Hespérides, deixáreuhi llevor;
una ona esborra l' altra, lo mon al mon capgira,
sols, astre d' altra esfera, la vostra llum no mor.

Espanya, pel chor d' Angels cridada, s' esparpella,
y á ocás per abassarla veu acostar Neptú:
¿Qui relleva en ton cel á la cayguda estrella?
li diu, y dantli carro y trident responli: Tu.

Sirena que d' entre ones eixint, engallardida
s' enfila á un promontori d' amor á refilar,
y per son cant, que 'ls ayres enmela, ve amansida
la mar ab salats llavis sos peus á apetonar.

Mes l' alba ja, á faldades semblant perles y lliris,
com tendra mare, guia pel bras al sol naixent,
y á son bes dols encesos y engarlandats del iris,
pels ayres s' esborgeixen los nuvols d' occident.

Entre ells, bonichs y rossos dos Angels s' ensopegan,
plorós l' un puja, l' altre va rialler dret baix:
—Ay dolor! jo era l' Angel dels regnes que s' anegan!
Jo ho so, l' altre responli, del que en ses runes naix.

¿No mor per sempre? Fènix ¿reuiu en llit de lava?
Si; puix á orient veig l' astre renaixer que assí 's pon.
Ara jo sa corona d' or fi ja m' en pujava:
Vetalaquí, donchs, pósali, quan sia gran, al front.

Li dona, y la volada repren, aixis dihentli,
tot sacudint la pols de ses ales de neu,
mentre aquell baixa á Hesperia que s' alsa, mitxrientli,
del respatller de serres florit del Pyrineu.

Mes ay! ¿hont es l' Eliseu occidental? D' Hesperis
lo tálam, hont nasqueren Hespérides y Atlants?
La terra que ab sos brassos lligava 'ls hemisferis?
Tot fou, arrèu, pastura d' abismes devorants.

Y al mon, dels que 'l volcavan, ni sols petjada en resta.
L' Etern d' una ditada borrarà sa multitut,
y 'l tro de llurs batalles, y 'l llamp de llur tempesta
passaren, com les aygues d' un riu escorregut.

Fins la memoria 'ls segles perdrian de llur fossa,
sinó pel Teyde ignívom que encara en parla al mar
d' aquella nit, que en feren plegats la gran destrossa;
y aqueix ascolta y brama com si hi volgués tornar.

Oh! ¿no has sentit pels núvols rodar son aspre cantich,
com per rallades timbes y penyalars lo tro,
quan, ab pulmons encesos, eix geni del Atlantich
als mons que naixen conta d' aquell la destrucció?

Sacut al dors de lava la immensa cabellera
de foch, diluvi que umple de gom á gom los cels,
com naus ab ell se gronxan les illes, y darrera
son roig plomall s' amagan de por los vius estels.

Llavors, diu, que al esbatre, com ses aglans un roure,
roques en brasa, entre elles, fets infernals tions,
Titans pujan y baixan, y com una olla al coure,
mostrantlos se 'ls engola de nou á tomballons.

Y enujats, devegades aquelles ossamentes,
que del cadavre atlantich gitá l' abisme fart,
en terratremol rompen á revolcons y empentes,
del Etern que 'ls hi clava, tot rosegant lo dart.

Les Canaries, Madera y Azores se somouhen,
no podent ja 'ls titanichs esforsos resistir;
ensempe com trons d' infern ays soterranis s' hi ouhen,
y de farga ciclopea lo llampegant respir.

Sembla, llavors, 'l horrible volcá, foguera d' ossos,
de carros y armadures, alsada pel fosser
damunt volcades timbes y puigs, escala á trossos,
per hont al cel muntavan los fills de Lluçifer.

LA NOVA ESPERIA

CANT DESE'

Digressió: lo sabi religiós gira 'ls ulls á sa patria. Somni d' Hesperis. Coneix la branca de taronger plantada per Hércules. Anyora la terra esfondrada. L' hort de les taronges d' or renaix en Espanya. Les set Hespérides convertides en estels. Lo cant del cisne. Hésper. Los fills d' Hércules y Hesperis. La regina destronada. Sagunto. La balada de Mallorca. Galicia y la torre d' Hércules de la Corunya, Elcano. Lusitania. Fundació de Barcelona. La veu del Táber. Lo Deu desconegut y son temple en Cades. Hércules posa per fites á la terra les columnes del *Non plus ultra*.

COM viatjer al cim d' una pujada,
d' hont ovira sa terra somiada,
aquí 'l bon vell sospira de dolsor;
y veentla verdejar hermosa y bella,
passeja 'ls ulls, enamorat, per ella,
rejovent sentint volarhi 'l cor.

Colon mira l' Atlantich sense mida,
com si hi sentís alguna veu que 'l crida,
com si de genís, monstres y gegants,
entremitj dels fantasmes vagarosos,
ovirás d' una verge 'ls ulls blavosos,
blavosos com les ones y amargants.

Mes l' en distrau del sabi la veu forta,
 que á Espanya la seva ánima s' en porta:
 déixals volar, oh patria, per ton cel,
 ensenyals be tes ribes y encontrades,
 hont de qui 't feu se veuhen les ditades,
 com les d' abella d' or en pa de mel.

DE tan feixuga càrrega la terra enlleujerida,
 á deixondar á Hesperis lo rey dels hèroes ve,
 que vora 'l promontori de Cades ensopida,
 somia encara estrenyer les filles que no te.

Y aprés, en l' ayre veureles pujar ab gran canturia,
 com blanchs tudons que deixan llur niu en les heureres,
 y al ferse fonedissa pel cel la voladuria
 girárseli, y que hi vole signarli rialleres:

— Ja vinch diu, y s' desperta d' un altre espòs en brassos.
 Coneix lo reboll tendre d' ahont penjá la lira,
 y al veurel' testimoni dels maternals abbrassos,
 dels infantívols somnis y esbargiments, sospira.

— O cimeral del arbre, li diu, que 'm veres neixer,
 del teu redós, oh! fesmen' plaher fins á morir;
 jo 't faré de mes llágrimes ab la regada creixer,
 y escoltarás planyívol lo meu darrer sospir.

Mentre m' recolzo sota la verda cabellera,
 abriga ab renadiu fullatge mon cor nu,
 que jo, esqueix transplantat á platja forastera,
 no sé, ay de mí, arrelarme, ni refflorir com tu.

Creix l' arbre, y ans de gayre de ses branquetes flonjes,
 á penjoyades queya la pura y blanca flor,
 y entre 'l vert groguejaren, á rams, belles taronges,
 com en cel d' esmeragdes ruixat d' estrelles d' or.

Y prompte sa tanyada guarnia ab grans boscuries,
 verdós mantell á Espanya de tota flor brodat,
 y ab sos aucells, murmuris, aflagres y canturies,
 renaix, sens les Hespèrides, llur hort malaguanyat.

Be prou que ho diuhen elles, pujades al empiri,
 al ferse cada brosta del taronger un maig,
 com ulls del cel, per veurel sortiren á lluhirhi,
 ahont ploran encara plegades á bell raig.

Les filles, que d' Alcides tingué en Hesperia alegre,
 gentils com ella, foren de dols y tendre cor,
 y com sos ulls tingueren y cabellera negra,
 sa morenor de verge que fa penar d' amor.

Mes ella sempre gira los ulls en sa anyoransa,
 vers hont plorant, com Eva, deixá son paradís;
 y despenjant la lira de trista recordansa,
 fa, cisne d' altres aygues, son últim cant aixís:

— Terra felis del Betis, be n' ets d' hermosa y bella;
 mes ay! la de mos pares may la podré olvidar.
 Oh! jo vull dir als tebis lleveigs que venen d' ella,
 si en un plech de ses ales voldríanm'hi tornar.

Que hermoses sóu mes filles, mes quan vos miro riurè,
 lo riure de les altres Hespèrides anyor,
 y aquí vora llur náufrech bressol damnada á viure,
 de fil á fil en llágrimes me sento fondre 'l cor.

So l' herba paratjívola del test arrabassada,
tinch marges, sol y ombra, poncelles y zefir,
mes sens un bes del ayre flayrós que m' ha bressada,
¿que podré fer, digaume, sinó plorá y morir?

Morí del heroe en brassos. Y al cel sa ánima, salva,
vers l' esbart de ses filles, les Pléyades, volá;
dret als aurífichs porxes endomassats de l' alba
desde ahont condolidés allárganli la ma.

Senglotejant les altres aguaytan la coloma.
amunt, amunt, tan d' hora pujárselsen al cel;
aprés, al esboyrarse de llágrimes la broma
que 'ls 'l ha robada, veuhen parpellejá un estel.

Es Hésper, que á l' Aurora badar sol les parpelles,
ans d' aclucar les seves son ull enlluernat;
y, al vespre, apar que semble de voliors d' estrelles
lo cel, seguint lo rósch del sol ja tramontat.

Perqué diu l' hora, al pòndres, dels somnis y amoretos
en lo argentí hemisferi, quadrant del Criador,
y es de mirar dolcíssim, donárenli 'ls poetes
l' escaygut nom de Venus, deèsa del amor.

Per l' ull hermós d' un Angel la prenen les pastores,
mes los brillants que rosan llurs polsos al matí.
diuhen que son, Hesperis, les llágrimes que ploras,
tos ulls al despedirse del espanyol jardí.

A sos fills y nissaga deixá 'ns la dolsa lira,
lo grech degué afegirhi vibrantes cordes d' or,
pus quan canta les guerres y quan d' amor sospira,
encara encen ses ales, encara adorm lo cor.

Així com los plansons se semblan al vell roure
al domador de monstres retiran los fills seus;
es fama que la terra llurs nets faran somoure,
com góndola al posarhi son timoner los peus.

Un dia 'ls deya, tendres minyons eran encara,
que, al saltar de la falda de Montjuich al mar,
una ciutat bastirhi jurá que s' en parlara:
—Anemhi! tots responen, vos hi venim á aydar.

Y venen tots en rua, d' Alcides en seguici,
que s' obre pas entre arbres y roques com un riu;
quan feta un mar de llágrimes, cansada y ab deffici,
gentil minyona:—Placius oir ma cuyta, 'ls diu.

Nadiua so dels marges que al aixamplarse anyora
lo Minyo, un trono d' or servimhi de bressol,
mon tálam ell dolcissim y mon sepulcre fóra,
uns caldèus á no tràuremen' adoradors del sol.

Volian per son ídol guiats, al seu darrera
voltar lo mon, sotmesos á un príncep llevantí,
la via en Finisterre trovant trencada, per á
quedarshi y veure 'l pondre se giran contra mí.

Un vell esclat de llágrimes clou á mitx dir sos llavis,
mes s' atansa Galacte, Luso li fa costat:
—Te 'l tornarèm, ho juro, lo trono de tos avis.
ó no meresch d' Alcides ser fill. Prenne comiat

aqueix, tot abrassantlo, y ab los restants faldeja
les serres de Granada, com elles gegantí,
y per afraus y conques, cap á llevant, voreja
la mar. á qui les portes de Gibraltar obrí.

Vora 'l Palancia, sota lo parasol d' un arbre
colltors un d' ells, y creuhen que dorm de cansament;
quan van á deixondarlo lo trovan fret com marbre,
veyent de ses aixelles descargolá un serpent.

En lo frescal placèvol que ab sang Zazinto mulla
humit ab sang de martirs hi brotará un palmar,
lo palmar de Sagunto d' inmustehible fulla,
del qual á l' ombra á Espahya li plau llagrimenjar.

Plorava també 'l pare, com cep quan li fa caure
la torta podadora son primerench rebrot.
L' endemá al destrenarse lo sol, lo ve á distraure
un cant, que aygues endintre respon á son senglot.

Si era cant de sirena, Mallorca, tu ho sabrias,
si era cant d' alegroya sirena ó era 'l teu,
peró d' envers les platjes vingué d' hont tu somias
besada per les ones, com filla del cor seu.

LA BALADA DE MALLORCA

LA vora-vora del mar hont vigila
A Montgó, 'ls peus á la aygua y als nuvols lo front,
umplia una verge son cánter d' argila,
mirantse en la font

Son peu de petxina rellisca en la molsa,
y á trossos lo cánter s' enfonza rodant;
del plor que ella feya, la mar que era dolsa
tornava amargant.

Puix l' aygua pouhada cristall n' es y perles,
 com no 'n copsan gayres los liris d' olor,
 no es molt si sospira quan veu les esberles
 del canteret d' or.

La mar s' en dolia, les pren en sa falda,
 y al maig per plantarhi demana un roser,
 á tos horts, Valencia, verdor d' esmeralda,
 y á ton cel dosser.

Madrépores y algues per ancles los posa,
 y al fons del abisme s' arrelan, com flor;
 les gronxa en conquilles de Venus hermosa,
 bressol del Amor.

Sos llits festoneja, los rosa y perfuma,
 y d' Africa ab palmes, d' Europa ab aucells,
 alegre ses ribes, que 's prenen d' escuma
 mes amples cinylls.

Y, diu, que 'ls cinch testos tornaren cinch illes,
 y al vèureles ara volgudes pel sol,
 les crida á sos brasos la terra per filles,
 y 'l mar se les vol.

Atrét pel cant melodich Baleu, de vora 'l Turia
 pren vela vers Mallorca, la terra dels foners.
 Si 'n ve una pedregada, darrera la canturia,
 d' un altre fill Alcides que plora 'l fat advers.

Mes polsa dins la barca les cordes d' una lira,
y de llurs dits s' escorren les fones y mandrons,
y, á coll duhentlo d' heures y brosta á una cadira,
fanli present d' un ceptre d' ebori, á genollons.

En tant á Finisterre ab la regina corre
Galacte, ovira, empayta, y esterníá 'l Caldeu:
damunt sos ossos, d' Hércules en honra, alsá una torre,
desde hont un far aguayta de nits com ull de Deu.

Enmaridats que foren en terres tan amigues,
la vida 'ls llisca dolsa com lo matí als coloms,
Galícia y la mes forta de ses ciutats antigues,
ab llurs conreus y ovelles, han heretat llurs noms.

La mar hont s' enmiralla Corunya hermosa y fera
veurá naixer á Elcano, que acometrá, arriscat,
l' empresa de seguir al sol en sa carrera,
puix li dirá la terra: «Primer tu m' has voltat».

Y Luso hont se decanta? Duero 'l vegé y Guadiana
fer lliga ab homes d' ayre guerrer y marinesch;
no 's diu que un trono hi haja trobat ó una fossana,
de Lusitania 's parla tan sols, nada de fresch.

Repren la via Alcides, y dant á Barcelona
del mar lo ceptre, en brassos l' asseu de Montjuich,
gegant que en vetlla sempre, mentre ella 's mira en l' ona,
ab cent tronantes boques n' esquiva l' enemich.

Lo munt mateix bestrauli penyals per sa muralla,
que á grans carreus arrancan ab masses y tascons,
si algun d' insoportable n' hi ha també hi devalla,
arreu trinxant pollancre y teys á tomballons.

Per coronar eixa obra de ciclop gegantina,
de Barcelona al centre plantá un verger felis,
sobre uns pilans, del Táber al cim, hont sa ruina,
du escrit al front encara lo nom de Paradís.

Diuhén, que allá un cap-vespre de vent y de tempesta,
sentí la veu que en Calpe l' umpli de sant terror,
mes, no ja com lo carro del tro rodant feresta,
sinó baixeta y dolsa com un sospir d' amor:

Jo so, diuli, qui 't duya, pel bras com infant tendre,
á esquarterar y rompre l' occidental Babel;
jo so qui ab la guspira del llamp la vaig encendre,
quan alsá, fent dels núvols escalá, guerra al cel.

Jo so qui ab ses maresmes sos cims anivellava,
qui escabell de tes plantes feu monstres y gegants,
qui fa mons y 'ls esborra: lo que en tos dits la clava,
tal fores tu; la clava pesanta de mes mans. —

Ou l' heroe; y dels dits l' arma veu esmunyí, y sens forsa,
sentí de fret sos òssos gelarse y escruixir;
vell arbre que veu caure les branques y l' escorsa,
del mateix ayre als besos que 'l feya, un temps florir.

De ses gegantes gestes trencada la cadena,
aquell per qui la terra fou camp de sos explets,
de tot sense coneixel fentli agrahida ofrena,
jurá que 'l Deu de Tubal seria 'l de sos nets.

Y ho fou; pus vora Cades bastírenhi un gran temple,
del qual entre les rués l' Atlantich s' ha ajagut,
y allí ab sa clava y cendres guardavan son exemple,
dessota l' ara santa del Deu desconegut.

Son retaule, esperantlo, no mostra cap imatge.
mes als raigs de la flama sagrada que may mor,
les gestes se llegeixen del heroe, en lo brancatge
carregat d' esmeragdès d' una olivera d' or.

Quant del cel la Olivera floria en lo Calvari,
de genolls lo gran temple caygué davant son Deu,
que per altar volia la terra, y per sacrari,
ditxosa patria meva, volia lo cor teu.

Y ans que ton Deu, oh Espanya, t' arrancarán les serres,
que arrels hi te tan fondes com elles en lo mon,
poden tots rius escorres', venir á mar tes terres,
no l' ull, però, aclucarshi del Sol que may se pon.

Mes Hèrcules com áliga que, vers lo cel hont posa,
fa moure á sa niuada les ales batagants,
ensinya de les armes á sa maynada hermosa,
l' aspre maneig, que 'ls feu en tots los segles, grans.

Y al sentir que xuclava la terra ja sos òssos,
de puigs y roques dues columnes aixecá,
y en elles ab la clava que doná al mar, á trossos,
los malehits realms, escriu: NO MES ENLLÀ.

COLON

CONCLUSIÓ

A les paraules del sabi sent lo genovès naixer un non mon en sa fantasia. Ses exclamacions. Lo bon anciá li dona ales ab ses avinentes rahons. Oferiments de Colon - Gènova, Venecia y Portugal. Lo somni d' Isabel. De la válua de les joyes de la Reyna ell ne compra naus. Lo vell desde 'l promontori lo veu volar á la mes gran de les empreses, y s'extasia davant l' esdevenidora grandesa de la patria.

FINEIX als llavis del bon vell l' historia,
y com dormint lo somni de la gloria
l' inspirat mariner no li respon;
es que envolt ab la boyra del misteri,
ab celsties y llum d' altre hemisferi,
dintre sa pensa rodolava un mon.

Darrera aqueixa Atlántida enfonzada,
la verge de son cor ell ha ovirada,
com, part d' allá d' un pont, gentil ciutat;
com, darrera d' eix cel, cels mes hermosos;
com darrera eixos astres lluminosos,
lo tabernacle d' or del Increat.

De cara al sol que 's pon entre purprada
boyrina, com fugint de sa mirada,
sembla haverlo sorprès en son camí,
y cridarli, fent ales de sos brassos:
Esperam, astre, tot seguinte 'ls passos
Fiat! vull dir al chaos ponentí.

Y en éxtasis esclama:— D' estelada
 giravolta la terra coronada,
 demá veurèm renaixe 'l sol ponent;
 si ab son carro de llum que 'l cor anyora
 no daura altre pays fins á la aurora,
 ¿donchs que hi va á fer, diheu, al occident?

La mar que á vostres peus dorm y somia
 ¿no us porta d' altres platjes l' armonía?
 ¿L' ayre no us du perfums de paradís,
 ni planyivols sospirs d' una sirena,
 que busque d' altres brassos la cadena,
 morint d' amor son cor anyoradís?

Llavors lo sabi, ab mágiques paraules
 les veritats esbrina, que entre faules
 en rònechs pergamins ha espigolat;
 á Plini y á Estrabó fa aurífichs plagis,
 retrau de nostre Séneca 'ls presagis,
 y 'ls somnis y recorts de les etats.

Conta haver vist del Océa entre roques,
 de pins desconeguts superbes soques,
 y entre 'ls esqueys de l' illa de les Flors
 haver deixat l' onada riberenca
 dos cadavres de cara vermellenca,
 d' algun secret del mar reveladors.

Y afegeix abrassantlo : — ¿Tu vindrias
 á relligar, coloma d' Isaías,
 de la terra 'ls extrems com d' un mantell?
 Missatger, del Altíssim, vés! de l' ona,
 qui, per tráuret' á port, un pal te dona,
 per traurhi un mon be 't donará un vaixell.

— Sí, me 'l daré, responli, y per haverla,
dels palaus de Neptú la millor perla,
jo tornaré l' Atlántich á portar.
Desperta humanitat, míra ta Eva,
que d' un tálam de flors flayrosa 's lleva;
Adam dels continents, vesla á abraçar.

Y com un astre empès per ma divina,
á Gènova l' hermosa s' encamina,
del Edem de la terra á dur la clau;
mes ella, com galera desarbrada,
no gosa obrir ses ales á l' ayrada,
que la alsaría mes amunt d' hont cau.

Veént que li tanca Gènova la porta,
gira 'ls ulls á Venecia, encara forta,
per carregá á sa espatlla un continent,
mes feta al terratrèmol de la guerra,
òu lo projecte d' aixamplar la terra,
com paraules de llengua que no enten.

A Portugal oferta 'n fa ilusoria,
que prova ingrat de pèndreli la gloria,
y veéntse en terra 'l mariner perdut,
dels seus somnis pel cel busca una estrella,
y 't veu á tu, Isabela de Castella,
la reyna de les reynes que hi ha hagut.

Tu sospesares, sola tu, sa pensa,
tu midares d' un colp sa ullada inmensa,
y al teu prengué la flama de son front,
quan á tes plantes deya : — Gran senyora,
dáume, si us plau, navilis y á bona hora,
vo' 'ls tornaré, tot remolcant un mon.

LO SOMNI D' ISABEL

ELLA 's posa la ma als polsos
Ecom un ángel mitx-rient;
gira á Ferrant sos ulls dolsos,
y aixi diuli gentilment:

—Al apuntar l' alba clara
d' un colom he somiat
ay! mon cor somia encara
que era eix somni veritat.

Somiava que m' obria
la mora Alhambra son cor,
niu de perles y armonía
penjat al cel del amor.

Part d' á fóra, á voladuries
suspiravan les hurís,
dins l' harem oint canturies
d' angels purs del paradís.

Inspirantme en eixos marbres
jo 't brodava un rich mantell,
quan he vist entre verts arbres
rossejá un bonich auzell.

Saltant, saltant per la molsa
me donava 'l bon matí,
sa veu era dolça, dolça
com la mel de romaní.

Encisada ab son missatge
vegí 'm pendre 'l rich anell,
ton anell de prometatje,
d' art moresch florit joyell:

Aucellet d' aletes blanques,
li diguí, per mon amor,
tot saltant per eixes branques
ay! no perdas mon tresor.

Y s'en vola per los ayres,
y 'l meu cor se 'n vola ab ell.
Ay, anellet de cent cayres
may t' havia vist tan bell!

Terra enfora, terra enfora
l' he seguit fins á la mar,
quan del mar fuy á la vora
m' asseguí trista á plorar.

Puix de veure ja 'l perdía,
y ay! llavors com relluhí!
semblá que al naixe' 's ponía
l' estel viu del dematí.

Quan en ones ponentines
deixá caure l' anell d' or,
d' hont com sílfides y ondines
veig sortirne illes en flor

Semblava als raigs de mitxdia
d' esmeragdes y rubins,
petit cel de poesia
fet per ma de Serafins.

Ell cantant himnes de festa
una garlanda ha teixit,
me 'n corona humil la testa,
quan lo goig m' ha deixondit.

Aqueix colom es qui 'ns parla,
missatger que 'ns ve de Deu;
mon espòs, hem de trobarla
l' India hermosa del cor meu.

Vetaquí, Colon, mes joyes,
compra, compra alades naus,
jo m' ornaré ab bonicoyes
violetes y capblaus.

Diu, y d' anells y arracades
se despulla ab mans nevades,
com de ses perles un cel;
riu y plora ell d' alegria,
y ab son cor en armonia,
perles ay! de mes valia
lliscan dels ulls d' Isabel.

Ensemps que aguayta 'l sol dintre l' Alhambra,
y ab son raig amorós umple la cambra,
crostada d' or, topacis y zafís,
y desclohentse en refracció ilusoria,
enrotlla 'ls tres l' auréola de gloria
que es l' ombra dels elets del paradís.

Troba Colon navilis, y en llur tosca
 ala afrontant magnánim la mar fosca,
 la humanitat li dona 'l nom de *boig!*
 Al geni, qui la duya, en sa volada,
 de promissió á la terra somiada,
 com Moysès en les aygues del Mar Roig!

Lo sabi anciá que desde 'l cim l' ovira
 sent estremir lo cor com una lira;
 veu al Angel d' Espanya hermós y bell
 que ahí ab ses ales d' or cubrí á Granada,
 aixamplarles avuy com l' estelada
 y ferne l' ampla terra son mantell.

Veu morgonar ab l' espanyol imperi
 l' arbre sant de la Creu á altre hemisferi,
 y 'l mon á la seva ombra reflorir;
 encarnarshi del cel la sabiesa,
 y diu á qui s' enlayra á sa escomesa:
 Vola Colon..... Ara jo puch morir!

Espanya, dolsa Espanya, qui t' ho digués, al naixer,
 que al despertar á Europa dormida tos lleons,
 havia en tu l' Atlántida geganta de renaixer,
 puix, al ser gran, tos brassos han rejunyit los mons.

NOTES

CANT I

Pág. 141. Y set astres vullan mon nom eternisar

Les set Plèyades ó Atlántides anomenades aixís per Virgili en lo primer llibre de les Geórgiques: *Ante tibi Edæ Atlantides abscondantur*. Per altre nom se diuhen Les Cabrelles, que ab les Hyades forman part de la constelació del Taurus y están á ses espatlles.

Pág. 144. Aquells turons nos duyan lo crit del brau Roldan

Conta una tradició montanyesa que 'l mall tirat per Roldan als moros, desde un coll dels Pyríneus, aná á caure en Massanet de Cabrenys; altres diuhen que no molt lluny de Sant Joan del Erm, en Esterri, enfonzantse de mánech per avall en mitx de la p'assa, ahont encara 's veu una pedra ferruginosa, motiu de moltes joguesques entre 'ls firetayres que hi van al 11 d'octubre; puix als qui no la han vista los sembla treball de poques empentes capbussar una massa que de tan lluny fou llansada.

*Pág. 145. apedregan
al héroe grech, deformes y rabassuts gegants.*

Diodoro Sic. parla d' eixa batalla d' Hércules ab los gegants de la Provensa.

Pág. 148. Quan los llevants plorosos

Aquí vé com l' anell al dit, lo poètiach adagi que l' observació ha inspirat als montanyesos de Catalunya:

Ponent te una filla
Casada á Llevant,
Quan ell la va á vèure
Se 'n torna plorant.

Pág. 149. Puix si la mar lligares ab lleys, oh Barcelona,

Alusió al cèlebre Còdich del Consulat de Mar de Catalunya, tan admirat y copiat dels extranjeros com oblidat y fins desconegut dels espanyols.

CANT II

Pág. 150. Columbrets.

Illots que entremitx del Ebro y Valencia s' aixecan algunes milles mar endins. He sentit dir que duhen lo nom de Churruca, Valdés y d' altres hèroes de Trafalgar.

Pág. 151. *Deixa 'l Montgó de cara ferrenya*

Montanya aspadada que al cap d'allà del golf de Valencia se n'entra en la mar vers l' illa Formentera.

Pág. 151. *la montanya*
que en dues mitxpartí l' espasa de Roldan

Serrat molt conegut dels mariners que s'aixeca forcat aprop de Benidorm. Segons la tradició després de haver sabrejat l'hèroe francès als moros que en la cima l'esperavan, descarregà damunt d'ella tan terrible colp que fentne dues llensà lo tros mitjer rostos avall fins á la mar, ahont se pot veure encara fet una illa.

Pág. 152. *L' aurifer Tajo*

Aixís l'anomena Estrabó: *Tagus aurifer, auratus Tagus.*

Pág. 152. *Costa de Palmes y Marfil.*

Territori de la vora occidental d'Àfrica; mes ensá de Fernando Póo.

Pág. 153. *Mellaria*

Segons Adolfo de Castro, estava en l'endret ahont es abuy Tarifa, segons altres en Vejer de la Miel.

Pág. 155. *á l' Europa y á l' Àfrica tinguerem*
á nostres peus junyides com dos vedells al jou

Tant per á justificar l'idea primordial del present Poema (pobra mostra de nostre enginy literari,) com per á aclarir aqueix passatge lo mes important de la historia dels Atlants, transcriuré lo que 'ns recorda Plató en son Timeu:

«Un jorn en que s'entretenia Soló conversant ab los sacerdots de Sais sobre l'istoria dels temps primitius, 'ls digué un d'ells: «O Soló, Soló vosaltres grechs sereu sempre noys; no hi ha pas vells á Grecia... Nostres llibres contan com Athenes destruí una poderosa armada que sortida del Atlántich, invadia com un torrent l'Europa y l'Asia. En aquesta Atlántida sabis reys havian format una gran y maravellosa potencia que dominava tota aquella terra sobre moltes altres illes, y afins sobre algunes encontrades del continent, fentse dominadors desde la Líbia fins al Egipte, y de l'Europa fins á Tirrenia. Un dia reunint totes ses forces emprengué lo ferse seu, d'un colp, nostre pahís, lo vostre y tots los pobles de part d'assí del estret. Fou llavors, ó Soló, que vostra ciutat mostrá son coratge y son poder. Ella magnanima y hábil en les arts de la guerra, enardí los pobles vehins: ab sols los grechs, per la prompte retirada de sos aliats, arriscá lo mes grans perills, triomfá de sos invasors, aixecá sos trofeus, deslliurá de les cadenes de l'esclavítut á tots los pobles situats, com nosaltres, ensá de las columnes d'Hèrcules, y 'ls doná á tots la llibertat. Mes en los temps que sobrevingueren hi hagué grans ayguats y terratrémols y en un sol dia y en una sola nit fatal tots aquells guerrers foren engolits per la terra entreoberta. L'Atlántida desaparegué y veus'aquí perque encara avuy no 's pot recorre y explorar aquella mar trovant la navegació un entrebanch en lo llot fangós que ha deixat la terra al abismarse.»

CANT III

Pág. 160.

Tenia un fill, respon etc.

Segons la *Crónica de les Indies* d' Oviedo, los antics habitants de Santo Domingo tenian recort d' un diluvi que explicavan d' aqueixa infantil manera:

«Un dels mes poderosos cacichs de la terra doná la mort á un fill seu, pel crim d' haver conspirat contra ell. Netejá despres alguns dels seus òssos, segons us y costum del pays, y 'ls desá dins una carabassa vuyda per á tenirne un recort perdurable. La obr un dia, per contemplar les tristes reliquies de son fill, y s' admirá de vèurela plena d' aygua y de peixos grans y xichs de totes menes. Tancá l' estotx á mes correr y posantlo damunt sa cabanya comensá á dir, y á fer gloria, de que tenia la mar y la pesca dintre de casa. Tant y tant ponderá la carabassa, que aprofitantse, un dia de la sortida del cacich, quatre vaylets la abastaren; mes, per mala ventura, lliscant de ses mans tendres, caygué á terra y s' esberlá y ab un gran torrent sortiren d' ella saltadors dofins, taurons y fins balenes de les mes formidables. Lo riu espantós cresqué y sortint de mare abrigá y formá l' oceá, deixant á descobert solament los cims de les montanyes que eren aquelles illes.»

Los *Zemis* eran divinitats mediadores entre Deu y l' home, ells feyan ramor entre les fulles dels arbres, feyan rodolar y empenyan les ones dels rius, la tempesta era moguda per llur alenada y 'l llamp era llansat per llurs mans. Les següents ralles son tretes de *Les Atlants* de Roisel: En temps de la conquesta de Mèjich los insulars de les Antilles contaren als espanyols que totes aqueixes illes havian format un sol continent, mes que foren sobtadament separades. Segons les tradicions locals, lo Yucatan estava unit á Cuba y deyan los Caribes que les seques y rompents d' aquella mar eran formades per una gran revolta de ses aygues. Los habitants de la Castella d' or guardavan lo mateix recort: y 'ls pobles del Orinoch anomenan aqueix desastre *Catenamonoa* ó sia «submersió dintre 'l gran llach.»

Pág. 101.

*D' Hayti la cordillera que 'l cor ama
en illes es trencada; de Bahama
lo bell pays, d' arenes es un banch;*

Si s' examinan les Antilles, diu Buffon, comensant per la de la Trinitat, que es la mes meridional, no podrá dubtarse que aixis aquella illa cóm les de Tábago, la Granada, les Granadines, les de Sant Vicents, la Martinica, Maria Galante, la Deseada, Antigua y la Barbada ab totes ses adjuntes forman una cordillera de montanyes, qual direcció es de Sur á Nort, com ho es la de Terranova y la terra dels Esquimals. Després la direcció d' aquestes se cambia de Llevant á Ponent, desde la Barbada fins á Cuba. Totes están tan acostades unes ab altres que poden considerarse com una faixa de terra continuada, y com parts mes alteroscs de un continent submergit.

Pág. 162.

Blat del diable

Herba mes coneguda ab lo nom de «Blat bort.» (*Echinaria capitata* Desf.)

CANT IV

Pág. 166.

Llavors lo freu no hi era

La paraula «freu» es viva encara y usada en tots los llibres de derrota. Los llatins anomenavan l' estret de Gibraltar *Fretum herculeum*.

CANT VIII

Pág. 192.

Naix de ton pit un Drago plorós vora aquell fanch.

Tenia otrosi (Cádiz) un árbol llamado de Gerion, por causa que cortado algun ramo destilaba como sangre cierto licor, tanto mas rojo quanto mas cerca á la raíz cortaban el ramo. Su corteza era como de pino, los ramos encorbados hácia á tierra, las hojas largas un codo, y anchas cuatro dedos: y no havia mas de uno de estos árboles y otro que brotó adelante cuando el primero se secó. (*Mariana*, cap. 15.) Sant Isidor parla també d' aqueix arbre en ses *Etimologies: Nascitur in ea (Cadiz) arbor similis palmæ, cujus gummi vitrum ceranium gemmam reddit.*

Pág. 195.

Darrera Antheu quels mena

Antheu volgué bates ab Hércules, aqueix lo aterrá tres vegades, aixecantse l' altre sempre ab mes dalit al contacte de la Terra, sa mare. Diuhen que havent Sertori fet obrir son sepulcre hi trobá uns òssos descomunals.

Pág. 196.

Prou de ses dents y brassos fan arma les Gorgones

Hesiodo les pòsa al cap d' allá del mon, vora l' estatge de la nit.

CANT IX

Pág. 200.

Los baobabs que arrapan al pendre terra, ab furia, romputs, al cel voleyan...

Ab lo nom vulgar de *Baobab* se coneixen los colossos de la vegetació que 'ls botànichs anomenan *Adansonia digitata*. Los negres tenen grandíssima veneració per á tals arbres, en lo tronch dels quals, que arriba á mesurar una gruixaria tal que quinze homes ab los brassos estesos no podrian enrondar, hi enterran als músichs y poetes creyent que tenint comunicació ab los genis, no deuen esser soterrats. Fins á la età de vuytcents anys no paran los baobabs sa creixensa. De les cavitats que naturalment lo temps practica en lo seu tronch n' hi ha que podrian soplujar ó contenir fins dòs-centes quaranta persones.

Pág. 201. fins á la Gloria duhen lo terbolí y desastres

Hesíodo ab valents versos descriu aqueixa formidable agressió del Titans, fins que ferits pel llamp son rebatuts al infern en un lloch pestilent situat en los darrers termes de la terra, d'ahont no hi ha sortida, puix Neptú lo rodejá ab un gran mur tantat ab portes de bronze.

Pág. 204. Mes ay! ¿hont es l' Eliseu occidental?

Homer posava aqueixa mansió de la felicitat en los límits ponentins de la terra, mes ensá de la gran mar que la rodeja.

*Pág. 205. Escala á trossos
per hont al cel muntavan los fills de Llucifer.*

Conta Herrera en ses *Dècadas* que en son temps durava lo recort d'una rassa de gegants exterminats per lo cel, á causa de llur impietat en lo mateix endret que conserva'l nom de Pueblo Quemado; á una catástrofe semblant se fa referencia en la antiga historia de les illes Canaries, assegurant que al cim del Teyde foren trobats óssos colossals, los que, se suposa, son deixalles d' homes que en segles remots s'havian rebelat contra de Deu.

CANT X

Pág. 209 Es Hesper

En la província de Cádiz, vora'l Guadalete hi ha la vila d'Espera, que te per armes un castell ab una estrella coronada d'aqueixa senzilla llegenda «Soy Espera tan antigua como cualquiera.» No molt lluny de Sant Lúcar de Barrameda hi hagué un temple dedicat á l' *Estrella del Alba*.

Pág. 210. La via en Finisterre trovant trencada...

D'un article sobre les antigues tradicions de Galicia, publicat, fa alguns anys, en lo «Museo universal» per D. Ricart Puente, copiam lo següent, referent á aqueixa llegenda, verament maravellosa:

«Los antichs que adoravan al Sol havian determinat seguirlo de Llevant fins á Ponent. Caminaren desde les mes llunyanes montanyes de Caldea y arribaren á aqueixes costes que foren per á ells lo fi de la terra. Allí vegeren que no podian passar mes avant darrera llur ídol estimat que s'amagava sota les aygues del Océa, y li erigiren una ara que fou anomenada Ara del Sol.»

«La torre d'Hércules de la Corunya era un monument que recordava al mateix temps l' historia d' una conquesta y la d' uns amors.»

«Galacte, fill d'Hércules, la havia feta bastir tan bon punt s'ensenyori d'aquell territori... Galicia prengué'l nom de son nou rey Galacte, y la Corunya d'una donzella de qui s'havia enamorat lo jove conquistador.»

*Pág. 213. La mar hont s' enmiralla Corunya hermosa y fera
veurá naixer á Elcano....*

Cárles primer feu mercè á Elcano, en premi del seu arriscat y gloriós viatge, de que usás quaters alusius á aqueix, en son escut d'armes, posanthi per cimera un globo ab esta lletra: *Primus me circumdedisti.*

pág. 214. plantá un verger felis
sobre uns pilars, del Táber al cim, hont sa ruhina
du escrit al front encara lo nom de Paradís.

A propòsit d' assò diu en Carbonell en fol. 4 de la seva obra:

«Altres creuhen que fos un bell hort ó verger é gran miranda, regant dit verger un gran conduyt d' aygua lo qual sobre alsat de terra ab archs y voltes venia del riu Betulo que 's diu Besós, les antigualles é fonament se trovan en molts lochs.»

pág. 214. Vora Cades bastirenli un gran temple

«Era de arquitectura fenicia la fábrica del templo gaditano: de setecientos piés de longitud; el techo sin bóvedas: de bigas tan fuertes sus enmaderados que hasta el siglo de Anibal existieron sin necesidad de ser tocados para la firmeza del edificio; aspiraban á la incorruptibilidad, segun cantó Silio Itálico.

«En el frontispicio se ostentaban relevados los doce trabajos de Hércules.

La divinidad del templo era invisible: ninguna imágen daba á conocer dentro de su recinto la figura del Dios á quien se tributaban cultos.

Los sacrificios de sangre humana jamás se admitieron en este templo, un fuego nunca estinto por la incansante vigilancia del sacerdocio, ardía en sus aras.

«El vestido de los sacerdotes era de lienzo blanco con toca de igual color y materia. La ropa que usaban estos para las ceremonias del sacrificio era blanca tambien pero bordada de flores carmesies. Cuando los sacerdotes ofrecian incienso al número iban sin ceñidor en la túnica, desnudos los piés, recogido el cabello. Permanecian en el estado de castidad los sacerdotes de Hércules; y así era vedado á las mujeres entrar en el templo.» CASTRO. *Historia de Cádiz*.

Calmet y lo P. Alexandre parlant d' aqueix famós temple diuhen que s' hi observavan infinits vestigis de la Religió hebrea, y veuhen gran semblansa entre molts de sos ritus y ceremonies ab les que cita Moysés en los sagrats llibres del Exodo, Levítich y Deuteronomí.

La olivera d' or que hi havia diuhen si era present del rey Pigmalió, cunyat de Sicheu pontífice del mateix temple.

CONCLUSIÓ

pág. 217. A Plini y á Estrabó fa aurífichs plagis.

Plini en lo cap. 3 del llibre segon de sa Historia natural, diu que 'l mar circunda la terra y que sa llargada de Llevant á Ponent es desde la India á Cadiz.

Estrabó en lo llibre primer de sa Cosmografia, afirma que la mar volta la terra, que per Llevant banya tota la India y per Ponent l' Espanya y la Mauritania y que 's podria navegar de l' un al altre pays, á no impedirho l' Atlántich.

pág. 217. De Séneca 'ls pressagis.

Venient annijs
Sœcula seris, quibus Oceanus
Pateat tellus, Typhisque novos
Detegat orbes, nec sit terris
Ultíma Thule.

Veusaquí la preciosa paráfrasis que d' eixos versos de la Medea feu Colon en son llibre de Profecies:

Vernan los tardos años del mundo ciertos tiempos en los cuales el mar Océano aflojará los atamientos de las cosas y se abrirá una grande tierra: y un nuevo marino como aquel que fué guia de Jason que hebo nombre Tiphis, descubrirá nuevo mundo, ya entonces non será la isla Thule la postrera de las tierras.

pág. 217.

Illa de les Flors.

La mes occidental de las Azores.

Pág. 218, lin. 3. ERRATA NOTABLE: Hont diu *portar*, ha de dir *pontar*.

